

საქართველოს სსრ სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

თბილისი

K 36.464
3

ი. ა. გაბუნია

ფუფკრის მთაბეარობა

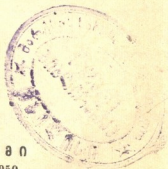
საბეზგაში
თბილისი
1950

ი. ა. ვაბუნიანი

ფუფკრის მთაბარობა

K 36.464
3

0009-8661
602580680606

ს ა ს ე ლ ვ ა მ ი
თბილისი — 1950

ფუტკრის მთაბაროება

(ფუტკრის გადაყვანა ლალიანობაზე)

ცნობილია, რომ ერთი და იგივე მცენარე ყველგან ერთდროულად არ ჰყვავის. მცენარე თუ ფერდობის სამხრეთ და აღმოსავლეთ დაქანებაზე იმყოფება, უფრო ადრე აყვავდება, ვიდრე იგივე მცენარე, რომელიც ჩრდილოეთ ან დასავლეთ მხარეს არის ამოსული. ბარში მცენარე უფრო ადრე ჰყვავის, ვიდრე იგივე მცენარე მთაში; ასევე, მშრალ ადგილას მყოფი მცენარე უფრო ადრე აყვავდება, ვიდრე ნოტიო ადგილას; ჩრდილოეთში მცენარეები გაცილებით გვიან იღვიძებენ და მაშასადამე უფრო გვიან ჰყვავიან, ვიდრე სამხრეთში და სხვ.

ამავე დროს, ერთ რომელიმე მიდამოში გავრცელებულია და ხარობს ისეთი მცენარე, რომელიც ადრე ჰყვავის, მეორეში, მისგან ცოტაოდენი მოშორებით სხვა მცენარეა, რომელიც უფრო გვიან ჰყვავის. ერთ რაიონში ერთი კულტურაა გავრცელებული, მეორეში — მეორე, რომელიც პირველისაგან განსხვავებით სხვა დროს ჰყვავის და სხვ.

მცენარეულობის გავრცელების ეს თავისებურება ფუტკრის ლალიანობის ვადის გასაგრძელებლად, საკვები ბაზის უკეთ გამოსაყენებლად და თაფლის გამოსავლიანობის გასადიდებლად, გასული საუკუნის ნახევრიდან მეფუტკრეობის ტექნიკაში ფართოდ გამოიყენეს. მეფუტკრეებმა ფუტკარი გადაიყვანეს ერთი ადგილიდან მეორეზე, ერთი მცენარის ყვავილიდან მეორეზე, ბარიდან — მთაში და პირიქით. ასეთ ღონისძიებას ფუტკრის მთაბარობას ვეძახით.

საბჭოთა კავშირში ფუტკრის მთაბარობას ფართო მასშტაბით დიდი ხანია მისდევენ ჩრდილოეთ კავკასიაში, სადაც ათი-

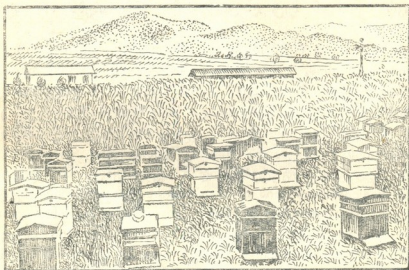
ათასობით ფუტკარი მატარებლით ან ამ მიზნისათვის კუთრებით დამზადებული ურმებით ერთი ადგილიდან მეორეზე გადაჰყავთ. აქ გაზაფხულზე ფუტკარი მიჰყავთ ჯერ შავი ზღვის სანაპიროებზე და ტყეებში, სადაც ფუტკარი ადრე გაზაფხულიდანვე ღონივრდება, შემდეგ გაღონიერებული ფუტკარი მინდორში ან მხესუმშირას ყვავილობაზე მიჰყავთ და შემდეგ კავკასიონის ჩრდილოეთ კალთებზე, სადაც მთის ყვავილები შედარებით გვიან ჰყვავიან. იმ შემთხვევაში, თუ კლიმატურ ან სხვა პირობების გამო ფუტკარმა ერთ ადგილას თაფლი ვერ აიღო, იგივე ფუტკარი მეორე-მესამე ადგილას აიღებს და ამიტომ ამ რაიონების საფუტკარეები იშვიათად რომ დაიმშენ და პატრონს თაფლი არ მისცენ.

მეფუტკარეობის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებულმა გამოკვევამ კრასნოდარის მხარეში დაადასტურა, რომ საფუტკარეებმა, რომლებმაც ფუტკარი არ ამთაბარეს, თითოეულ ოჯახზე საშუალოდ მიიღეს 10—15 კგ თაფლი, ხოლო მომთაბარე საფუტკარეების თითოეულმა ოჯახმა 40—45 კგ თაფლი მისცა კოლმეურნეობებს. აგრეთვე საკავშირო სასოფლო-სამეურნეო გამოფენის მონაწილეთა უმრავლესობამ თაფლის და სანთლის მაღალი მაჩვენებლების მიღებას მთაბარობით მიაღწიეს.

ფუტკრის მთაბარობა საქართველოშიც გასული საუკუნის ოთხმოციან წლებში დაიწყო. პირველად მეაბრეშუმეობის საცდელ სადგურის საფუტკრის მთაბარობა დაიწყო, რომელიც თბილისში იმყოფებოდა. თბილისში ხეხილის და მინდვრის დაყვავილების შემდეგ, იენისის მეორე ნახევარში ფუტკარი სასომხეთში ლორი-ბამბაკის და შემდეგ ლენინაკანის და არტიკის მიდამოებში მიჰყავდად, სადაც მთავარი ღალიანობა მთის ზონაში ივლისში იწყება და აგვისტოში მთავრდება. მეაბრეშუმეობის საცდელ სადგურის საფუტკრეს მიჰბამდეს თბილისის მსხვილმა მეფუტკარეებმა და ისინიც ფუტკარს სასომხეთში ამთაბარებდნენ, ფუტკრის მთაბარობა ხდებოდა მატარებლით, დახურულ ან ღია ვაგონებით.

საქართველოში საბჭოთა წყობილების დამყარების და მითუმეტეს საკოლმეურნეო საფუტკარეების ჩამოყალიბების შემდეგ, თბილისის და მის მახლობელ რაიონებიდან სასომხეთში

უკვე რამდენიმე ათასი ფუტკარი მიჰყავდათ სამთაბაროდ, რადგანაც იმ დროს შორს მანძილზე ფუტკრის გადამყვანის ერთად-ერთი საშუალება რკინიგზა იყო, ამიტომ მთაბარობას აწარმოებდნენ მხოლოდ იმ საფუტკრეებისას, რომელნიც რკინიგზის სადგურებთან და რკინიგზის ხაზის მახლობლად იმ-

ნახ. 1. თბილისის რაიონის მახარაძის სახ. კოლმეურნეობის საფუტკრე მთაში.

ყოფებოდნენ. რკინიგზის მუშა-მოსამსახურეებს, რომელთაც ფუტკარი ჰყავდათ აღმოსავლეთ საქართველოში, თბილისის მახლობლად ან ქართლის რკინიგზის სადგურებზე, ფუტკარი აღრეულ ღალიანობაზე დასავლეთ საქართველოში მიჰყავდათ, სადაც ტყე, ბალი და აკაცია თითქმის ერთი თვით აღრე ჰყვავის, ვიდრე აღმოსავლეთში. შემდეგ მაისის ბოლოსათვის ფუტკარი ისევ აღმოსავლეთ საქართველოში გადმოჰყავდათ მინდორ-ველის ან მთის ყვავილების ღალაზე.

საქართველოს სს რესპუბლიკის გეოგრაფიული და კლიმატური ნაირფეროვნება ზედმიწევნით ხელშემწყობ პირობებს ჰქმნის ფუტკრის მთაბარობისათვის განმეორებით ღალიანობის გამოსაყენებლად, რადგანაც ერთი და იგივე მცენარე

ერთ რაიონში და ხშირად სოფლსაბჭოში თუ დაიყვანილებს განსაზღვრულ დროს, იგივე მცენარე მახლობელ რაიონში და სოფლსაბჭოში 10—20 დღის შემდეგ აყვავდება, რაც საშუალებას იძლევა ამავე მცენარიდან ფუტკრის გადაყვანას განმეორებით ღალიანობის მისაღებად.

არ არის ჩვენში ისეთი რაიონი ან კოლმეურნეობა, სადაც ფუტკრის ორ ან მეტ ღალიანობაზე გამოყენება არ შეიძლებოდა.

აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის, ლანჩხუთის, მახარაძის, ზუგდიდის, ქუთაისის, ზესტაფონის, ახალციხის, გორის, თბილისის, საგარეჯოს, ბოლნისის, გარდაბნის, სიღნაღის, წითელწყაროს, ლავოდხის, მცხეთის და სხვა რაიონებში ფუტკრებს უკვე რამდენიმე წელიწადია განმეორებით ღალიანობაზე ამთაბარებენ და იშვიათია ისეთი შემთხვევები, რომ მთაბარობის შედეგად საფუტკრეებიდან შემოსავალი არ მიიღონ.

თუ რამდენად ზრდის მთაბარობა საფუტკრის შემოსავალს შემდეგი მაგალითებიდან ჩანს: ზუგდიდის რაიონის ყოფ. ჩხორიას ბოლშევიკის სახელობის კოლმეურნეობის საფუტკრეში 1948 წლის დასაწყისისათვის იყო 24 ფუტკრის ოჯახი; ხანგრძლივი გვალეების გამო ფუტკარმა არათუ მისცა შემოსავალი კოლმეურნეობას, არამედ ფუტკრებმა ზამთრის მარაგებიც კი ვერ დააგროვეს, — ამ საფუტკრეში არც ნამატი მიუღიათ იმ წელიწადს.

სულ სხვა სურათი იყო იმავე სოფლის ამხ. ჟდანოვის სახელობის კოლმეურნეობის საფუტკრეში. ამ კოლმეურნეობაში წლის დასაწყისისათვის იყო 70 ფუტკრის ოჯახი, საფუტკრე ამთაბარეს წალენჯიხის რაიონში ცაცხვის ყვავილზე. მიუხედავად იმისა, რომ ნაწილი ფუტკრის ოჯახებისა დაგვიანებით იყო მიყვანილი ცაცხვთან, საფუტკრე მაინც უზრუნველყოფილი იყო ზამთრისათვის უხვი საკვებით, მიიღო სრულფასიანი 15 ნაყარი და სასაქონლო თაფლი 1.500 კგ რაოდენობით.

გარდაბნის რაიონის სოფ. ნოვოუღლიანოვკის, „ისკრა“-ს სახელობის კოლმეურნეობის საფუტკრე, სადაც 100 ფუტკრის ოჯახი იყო, 1948 წლის ზაფხულში ადგილზე ღალიანობის

დამთავრების შემდეგ გადაყვანილი იყო დმანისის რაიონში განმეორებით ლალიანობაზე, რის შედეგად კოლმეურნეობაში მიიღო 2.200 კგ სასაქონლო თაფლი და 26 სრულფასიანი ნაყარი, იმ დროს, როდესაც ადგილზე დარჩენილ კავანოვიჩის სახელობის საფუტკრიდან, სადაც 88 ფუტკრის ოჯახი იყო მიღებულია მხოლოდ 950 კგ სასაქონლო თაფლი და 2 ნაყარი.

ნახ. 2. გარდაბნის რაიონის „ისკრა“-ს სახ. კოლმეურნეობის საფუტკრე აკაციის ტყეში.

იმ დროს, როდესაც ახალციხის რაიონის უმრავლეს კოლმეურნეობებში ხანგრძლივი გვალვების გამო, 1948 წელს სასაქონლო თაფლი თითქმის სულ არ მიიღეს, ქ. ახალციხის სტალინის სახელობის კოლმეურნეობის 50 ფუტკრის ოჯახმა მთაბარობის შედეგად, —1.620 კილოგრამი თაფლი მიიღო, ს. წყურუთის ბუდიონის სახელობის კოლმეურნეობაში 43 ოჯახი ფუტკრიდან — 1.076 კგ, სოფ. ზემო-სხვილის, ბაქრაძის სახელობის კოლმეურნეობაში 11 ფუტკრის ოჯახიდან—284 კგ, ქვემო-სხვილის ორჯონიკიძის სახ. კოლმეურნეობაში 106 ოჯახიდან— 3.000 კგ, ხოლო სოფ. წყალთბილას წითელ მოსაზღვრის სახელობის კოლმეურნეობის 112 ფუტკრის ოჯახიდან მიღებულია 4.220 კგ თაფლი და სხვ.

ნახ. 3. სოფნადის რაიონის სოფ. ქვ. ბოფბის ოჯახური სახელობის კოლმეურნეობის საფუტკრე.

1949 წელს, სიღნაღის რაიონში ხანგრძლივი გვალვები მაგრამ სოფ. ბოდბის ორჯონიკიძის სახელობის 200 ჰექტარზე; ზისაგან შემდგარმა საფუტკრემ 30 ახალი სრულფასიანი ოჯახი; 3.000 კგ სასაქონლო თაფლი და 30 სათადარიგო დედა მიიღო, იმავე დროს საზამთრო მარაგები თითოეულ ოჯახში დატოვილი იქნა არა ნაკლებ 20 კილოგრამისა, იმიტომ, რომ ეს საფუტკრე დროულად გადაყვანილ იქნა ესპარცეტის ყვავილობაზე. ამავე დროს, მეზობელ სოფ. მალაროს „ლენინის გზა“-ს სახელობის კოლმეურნეობაში 150 ფუტკრის ოჯახიდან ვერც ნაყარი და ვერც ერთი კილოგრამი სასაქონლო თაფლი ვერ მიიღეს; იმიტომ, რომ ფუტკარი მთელი ზაფხულის განმავლობაში ერთ ადგილზე იმყოფებოდა.

მთაბარობა სხვადასხვა დროს

ფუტკრის მთაბარობა ხდება სხვადასხვა დროს და ამიტომ დროის მიხედვით იგი სხვადასხვა მიზნით წარმოებს.

გვიან ღალიანობის მქონე რაიონებიდან (ივლისი-აგვისტო) ფუტკარი ადრე გაზაფხულზე დაბლობ, მეტ შემთხვევაში ტყიან ან ბალ-ბოსტნების მქონე რაიონებში გადაჰყავთ, სადაც ფუტკარი ადრე ღონივრდება; მეფუტკრეს იქვე გამოჰყავს ადრეული დედები და ნაყრები და კარგად გაძლიერებული ფუტკარი, გამზადებული მთავარი ღალის მისაღებათ, საშუალო ზონაში (მაისი-ივნისი) მინდვრის ღალიანობაზე გადაჰყავთ. როდესაც მინდორი დაიყვავილებს, ფუტკარი მთაში მიჰყავთ, სადაც ალპური მდელოების თაფლოვანი მცენარეებიდან უხვ და მაღალხარისხოვან თაფლს იღებენ.

მთიდან ფუტკარი კვლავ დაბლობში ჩამოჰყავთ, სადაც ხშირად საშემოდგომო ღალიანობა არის. აქ ფუტკრები ზამთრისათვის მარაგებს შეივსებენ და რაც უმთავრესია დედა ფუტკარი კვლავ განაახლებს კვერცხის დებას, რის შედეგად ზამთრისათვის ახალგაზრდა ფუტკრები დიდი რაოდენობით გამოიზრდებიან, ამას კი მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს ფუტკრის ნორმალურ დაზამთრებისათვის.

ასეთ მთაბარობას აწარმოებს მაგალითად თბილისის რაიონის მახარაძის სახელობის კოლმეურნეობა; მათ ფუტკარი

აღრე განათხულზე ხილის ყვავილობაზე საკუთარ ბაღში უდგათ. ხეხილის დაყვავილების შემდეგ (აპრილი) ფუტკარს გადაჰყავთ გარდაბნის რაიონში—აკაციის ტყეში, რომელიც მაისის პირველ ნახევარში ჰყვავის, აქედან ფუტკარი ისევ მინდვრის და სათიბების ან ესპარცეტის ყვავილობაზე გადაჰყავთ, ივნისის ბოლოს კი—დმანისის, წალკის რაიონში ან სასომხეთის სსრ, კალინინის რაიონის მთიან ზონაში მიჰყავთ. მთაში ლალიანობის დამთავრების შემდეგ მათ ფუტკარი ბონისის ან მარნეულის რაიონში თამბაქოს ან სხვა შემოდგომის მცენარეების ყვავილობაზე გადმოჰყავთ.

ნახ. 4. აკაციის ყვავილობისთვის მიყვანილი საფუტკარე გარდაბნის რაიონში.

ლაგოდეხის რაიონის უმრავლეს კოლმეურნეობას აღრეული ბაღების და ტყის ყვავილობის შემდეგ, ფუტკარი მინდორში მიჰყავთ, შემდეგ კავკასიონის კალთებზე ცაცხვის ტყეებში და აქედან ალაზნის და წნორის მიდამოებში ცოცხზე, რომელიც აგვისტოდან — ოქტომბრამდე ჰყვავის და თაფლსაც დიდი რაოდენობით იძლევა.

ასევე ამთავრებენ აფხაზეთის ასსრ გავრის რაიონის, წითელწყაროს, საგარეჯოს და სხვა რაიონების კოლმეურნეობები.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ჩვენში სამთაბაროდ ყველა კოლმეურნეობას ხელსაყრელი პირობები აქვთ, მაგრამ ჯერ ყველგან შესწავლილი არ არის, თუ როდის და სად შეიძლება ფუტკრის მთაბარობა, რომ მთაბარობის გამოყენებით მეფუტკრეობა კოლმეურნეობებში უფრო შემოსავლიანი გახდეს.

ზოგი კოლმეურნეობის გამგეობები და მეფუტკრეებიც გაურბიან ფუტკრის მთაბარობას და არჩევენ ნაკლები შემოსავლის მიღებას, რაც რასაკვირველია სწორი არ არის.

ამ შემთხვევაში ჩვენ ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს ბუნების დიდი გარდამქმნელის ი. ვ. მიჩურინის დიადი სიტყვები: „ჩვენ არ შეგვიძლია ველოდოთ ბუნების მოწყალებას; ჩვენი ამოცანაა წავარაჯოთ იგი მას“.

ამიტომ ყველა პრაქტიკოსი მეფუტკრის და ჩვენი კვლევითი დაწესებულებების პირდაპირ ვალდებულებას შეადგენს—შეისწავლონ და გაუზიარონ ამა თუ იმ რაიონისათვის ფუტკრის მთაბარობისათვის ხელსაყრელი პირობები, ამ რაიონში თაფლოვანი მცენარეების გავრცელება, მათი ყვავილობის დაწყება და დამთავრება, ღალიანობის სიძლიერე, მისასვლელი გზების და ხიდების აკარგიანობა, იქ მყოფი ფუტკრის ოჯახების ჯანმრთელობა და სხვ.

ჩვენ ვეცდებით ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში აღვნიშნოთ ჩვენი ქვეყნის მთაბარობის ძირითადი და ჩვენთვის უკვე ცნობილი გზები (იხ. ცხრილი).

ცხრილში აღნიშნული მთაბარობის ვადები და უმთავრესი თაფლოვანი მცენარეების ყვავილობის დრო რასაკვირველია მიახლოებითია და წლების მიხედვით ცვალებადი. ამიტომ ეს ცნობები მხოლოდ სავარაუდოა; ყოველ ცალკე შემთხვევაში მოითხოვს, როგორც ყვავილობის ვადების დაზუსტებას, აგრეთვე თვით თაფლოვან მცენარეების შესწავლას.

ჩვენი რესპუბლიკის ტერიტორია მრავალფეროვანია, ახალი გზების გაყვანით და ავიოტრანსპორტის გამოყენებით სულ ახალი და ახალი სამთაბარო ადგილების გამოყენების საშუა-

✓

საქართველოს სსრ აგსუპზღიკაში ფურცლის მთავარობის სავარაუდო გეგმა

მ.ს. რ.რ.	რაიონის დასახელება	მთავარობის ადგილი	უმთავრესი თავლოვანი მცენარეები	ფურცლის სამთავროდ გადაყვანის დრო	უკან დაბრუნება	 <p style="text-align: center;">საქართველოს სსრ აგსუპზღიკაში</p>
1	აფხაზეთის ასს რესპუბლიკა დაბლობი ზღვის ნაპირა ზონა	ამავე რესპუბლიკის ტყიან ზონაში	ცაცხვი, წაბლი	ივნისის დასაწყისში	აგვისტოს ნახევარში	
2	ამავე რესპუბლიკის მთიანი ზონა	ზღვის ნაპირა ზონაში	ადრეულა ხილის და ცხურუსების ყვავილობა	აგვისტოს ნახევრიდან ან თებერვალში	ივნისის დასაწყისში	სასურველია ფურცარი ზ. მთარში დაბლობ ზონაში იმყოფებოდეს
3	აჭარის ასს რესპუბლიკა ქედის, ბათუმის და კობულეთის რაიონების დაბლობი ზონა	ზულოს, ქედის და კობულეთის რაიონების მაღლობი ზონა	ცაცხვის, წაბლის და ალბური მინდვრების ყვავილობაზე	ივნისის დასაწყისში	აგვისტოს ბოლოს	ზულოს რაიონის და კობულეთის მაღლობი ზონის ფურცლის სამთავრობა სასურველია დაბლობ ზღვის ზონაში
4	ზუგდიდის რაიონი	წალენჯიხის რაიონში, ქვემო და ზემო სვანეთში	ცაცხვის და წაბლის ყვავილობაზე და ალბური მინდვრებზე	ივნისის დასაწყისში	აგვისტოს ბოლოს	
5	მთავარობის რაიონის დაბლობი ზონა	ამავე რაიონის ტყიან ზონაში და ბანშაოის მთებზე	ცაცხვი, წაბლი, ალბური მინდვრები	ივნისის დასაწყისში	აგვისტოს ბოლოს	

№№ რ/რ.	რაიონის დასახე- ლება	მთაბარობის ად- გილი	უმთავრესი თაფ- ლოვანი მცენარეე- ბი	ფურცლის სამთაბაროფ გადაფვანის ფრო	უკან დაბრე- ნება
6	ლაშხნულის რაიონის დაბლობი ზონა	ამავე რაიონის ტყიან ზონაში და ბაზმაროს მთებზე	ცაცხვი, წაბლი, ალბური მინდურები	იენისის და-საწყისში	აგვისტოს ბოლოს
7	ქუთაისის, წყალტუბოს, სამტრედიის, ზესტაფონის, წმინდის რაიონები	საბაგრაძის რაიონის ტყიანი ზონა, უღელტეხილამდე და საიომის მიმართულებით	ცაცხვი, წაბლი და ალბური ნაირბა-ღაბები	მაიის ბო-ლო, იენისის დასაწყისი-დან	აგვისტოს ბოლოს
8	ამბროლაურის რაიონის დაბლობი ზონიდან	ამბროლაურის რაიონის მაღლობ ზონ.ში (ნაჭრადა, ხაჩისთვა-ლა)	ცაცხვი და მთის ნაირბაღაბების ყვავილობაზე	იენისის ნა-ხვერიდან	აგვისტოს ბოლოს
9	სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქის დაბლობი რაიონები	ჯავის და ლენჩო-რის მთიან ნაწილში	ალბური ნაირ-ბაღაბების ყვავი-ლობა	იენისის მეო-რე ნახევარში	აგვისტოს ბოლოს
10	ხაშურის რაიონის დაბლობი ადგი-ლებიდან	იმავე რაიონში სუ-ჩამის უღელტეხილის აღმოსავლეთ კალთებ-ზე და მთიან ზონაში	ცაცხვი, წაბლი და მთის ნაირბა-ღაბების ყვავილო-ბაზე	იენისის მეო-რე ნახევარში	აგვისტოს ბოლოს
11	ბორჯომის რაიონის, მტკვრის ხეო-ბის სასოფლო-საბჭოებიდან	ამავე რაიონის მაკარ-წყალის და ციხის-ჯვარის სას. საბჭო	ალბური ნაირბა-ღაბები, ცაცხვი	იენისის და-საწყისში	სექტემბრის დასაწყისში

ზოგი საფურცლე ადგილებზე დაი-სამთრებს

პ.ნ. რ.რ.	რაიონის დასახე- ლება	მთავარობის ად- გილი	უმთავრესი საფ- ლოვანი მცენარეუ- ბი	ფუტკარის სამთავართო გადაყვანის დრო	უკან დაბრუ- ნება
12	ჭარღლის რაიონის დაბლობი ადგი- ლებიდან	ამავე რაიონის ხელ- ფურის, ტყეწილანის და ორბოძალას მი- მართულებით	აღებური ნაირ- ბაღაბების ყვავი- ლობაზე	ივნისის შეორე ნაბე- ვარში	აგვისტოს ბოლოს
13	გორის რაიონის დაბლობი ადგი- ლებიდან	ამავე რაიონის ატე- ნის ხეობაში, ჯაჯის რაიონში, ბორჯომის რაიონის შოიან ხონაში	მთის ნაირბაღა- ბების ყვავილობა	ივნისის პირ- ველ ნაბე- ვარში	სექტემბრის ნახევარში
14	კასპის რაიონის დაბლობი ადგი- ლებიდან	ფენიგორის რაიონ- ში და კასპის რაიონის გოსტაბეს მიმართუ- ლებით	მთის ნაირბაღა- ბების ყვავილობა	ივნისის პირ- ველ ნაბე- ვარში	სექტემბრის ნახევარში
15	მცხეთის რაიონი- დან	ფუშეთის რაიონში მღვლის და ერწო- თიანეთის მიდამოებში	მთის ნაირბაღა- ბების ყვავილობა	ივნისის შეო- რე ნახევარ- ში	სექტემბრის პირველ ნა- ხევარში

საქართველოს
სოფლის მეურნეობის
მინისტრო

საარჩევნო
სისტემების
სამსახური

მ/მ ს/ს	რაიონის დასახე- ლება	მთავარობის ად- გილი	უმაჯრესი თაფ- ლოვანი მცენარე- ები	ფურცლის სამთავროდ გადაჯვანის ფრო	უკან დაბრუ- ნება
16	ფეშვას რაიონის დაბლობი მიდამო- ებიდან	ამივე რაიონის მღვ- თის და გუფამაყრის მიდამოებში	მთის ნაირბაღაბე- ბის ყვავილობა	ივნისის მუ- რე ნახევარში	სექტემბრის პირველ ნახევარში
17	ანალოების რაიონის დაბლობი მიდამო- ებიდან	ამივე რაიონის მაღ- ლობ ადგილებში, ანალოქალაქის და ბოგ- დანიძეთის რაიონებში	თეთრი-სამყერი, ესპარცეტი და მთის ნაირბაღაბე- ბი, შემოდგომით პაპისწვერაზე და ნარზე	ივნისის ბოლოს	სექტემბრის ბოლოს
18	ასპინძის რაიონის დაბლობი მიდამო- ებიდან	ამივე რაიონის მაღ- ლობ ადგილებში, ანალოქალაქის და ბოგ- დანიძეთის რაიონებში	იგივე		

ფეშვას რაიონის
მთიან ხონიდან
ფურცლები შემოდ-
გომით ბარში და-
სახამორებლად ივ-
ნისამდე პირველ
ლალიანობაზე გად-
მოყვანილ უნდა
იქნან სექტემბრის
დასაწყისში

ამ რაიონების მაღ-
ლობი მიდამოებიდან
დასახამორებლად
და აღრეულ საგა-
ნაფურლო ლალია-
ნობის გამოსაყვებ-
ლად ფურცარი ხა-
ყვანილ უნდა იყოს
ბარში

№ № რ.რ.	რაიონის დასახე- ლება	მთაბარობის ად- გილი	უმთავრესი თაფ- ლოვანი მცენარე- ბი	ფუტკარის სამთაბაროედ გადაფენის ფრო	უკან დაბრუ- ნების ფრო
19	ამალქალაქის და ბოგდანიოვის რაი- ონებში	ამალქონის და ასპინ- ძის დაბლობ აფგი- ლებში	ზეზილის ყვავი- ლობა, აფრუღლი მინდორ-ყელის ყვა- ვლებზე ნათესი ესპარცეტი	სექტემბრის ბოლოს აქ- ვე დასახამ- თარებლად	ივნისის ბოლომდე
20	თბილისის რაიონი- დან	აფრუღლ დალიანობა- ზე რაიონს შიგნით, აკაციაზე გარდაბნის და მარნეულის რაიონ- ში, მინდორის ყვავილო- ბაზე თბილისის, საგა- ჩუჯოს, ბოლნისის, თეთ- რი წყაროს რაიონებში. გვიან დალიანობაზე: დმანისის, წათკის, სომხეთის სსრ (კალა- ნინის რაიონებში), დუშეთის, თიანეთის და ყაზბეგის რაიონებ- ში. თვითმფრინავით— ამალქალაქის და ბოგ- დანიოვის რაიონებში	ბევრფუტკარობის სეზონის დასაწყის- ში ფუტკარები გა- დაქვავთ ზეზილის ყვავილობაზე, შემდეგ აკაციაზე ან აფრუღლ მინ- დორ ყელის ყვა- ვლობაზე, შემდეგ მთის ზონაში აღ- ბურ ნაირბაღაზე- ბის ყვავილობაზე	მარტის მეო- რე ნახევრი- დან	სექტემბრის ბოლომდე

K 36.464

21 განმარტება

№ მ. რ. რ.	რეაქციის დასახელება	მთაბარობის ადგილი	უმთავრესი თავიდან შექმნარებული	ფუტკრის სამთაბაროვ გადაყვანის ფაქტ	უკან დაბრუნების ფაქტ
21	საგარეგნო რეაქციის დაბრუნება	დასაწყისში ბაღის ყვავილობაზე. შემდეგ მინდვრის და მზესუმზირის ყვავილობაზე რეაქციის შეწყვეტით. გვიან მთის ყვავილობის ყვავილობაზე გომბორის უფლებები	ხეივანის ბაღი, მინდვრის ნაირბაღი და მზესუმზირის დასახლება ერთიანი, ნარო, საღებო, კონდარა და სხვ. მზესუმზირის	მარტის მეორე ნახევრიდან ხილზე, მაისის ბოლოდან მინდვრის; თვისის ბოლოდან მზესუმზირის ან გომბორის მიდამოებში მთის ნაირბაღებზე.	სექტემბრის დასაწყისიდან
22	სიღნაღის რეაქციის უკან დაბრუნება	ამავე რეაქციის წინაშე, ივრის სახაპი-როვებზე და წითლის მიდამოებში	ხეივანის ბაღი და მინდვრის ადრეული ნაირბაღი, შემდეგ ადგილობრივ მინდვრის გვიანი ნაირბაღი და მზესუმზირის, შემოდგომით ცოცხის ყვავილობა	აგვისტოს მეორე ნახევრიდან წინა მარტში დახამირებით	მაისის მეორე ნახევარში

№-ს რ/რ.	ჩაიონის დასახე- ლება	მთაბარობის ად- გილი	უმთავრესი თაფ- ლოვანი შეცნარე- ბი	ფურტკარის სამთაბაროდ გადაყვანის ღირს	უკან დაბრუ- ნების დრო
23	წითელწყვაროს ჩაიონი	ჩაიონის შიგნით	სტუმრის წაირბალა- ხების ყვავილობა და მზესუნებია აღრეულ გაზაფხულ- ზე ალაზნის სანა- პიროზე. აგვის- ტოდან ცოცხის ყვავილობაზე	აგვისის და- საწყისში ალაზნის სა- ნაპიროზე შემოდგომი- დანვე ან აღრე გაზა- ფხულზე	აგვისტოს ბოლოს
24	ლაგოდენის ჩაიო- ნი	ჩაიონის შიგნით	ჯერ მონდგარის ად- რეულ წაირბალა- ხების ყვავილობა- ზე. შემდეგ კავ- კასიონის კალთე- ბის ცაცხვიან და წაბლიან ტყეებში და ალპიურ ხონა- ში, შემოდგომით ალაზნის სანაპი- როებზე და წო- რის მიდამოებზე, ცოცხის ყვავილობა- ზე	აღრე გაზა- ფხულიდან	შემოდგო- მამდე

Handwritten signature or mark at the bottom center of the page.

საგარეო ურთიერთობების
 მინისტრის
 ადმინისტრაცია

პ. № რ/რ.	რაიონის დასახე- ლება	მთაბარობის აღ- ვანი	უმთავრესი თაღ- ლოვანი შეენარეუ- ბი	ფურცლის სამთაბარო გადაყვანის ფრო	უკან დაბრუ- ნების ფრო	
25	ფშანისის რაიონი	ბოლნისის, მარნეუ- ლის რაიონში	ბაღების და აფ- რულ მინდვრე- ბის ყვავილობაზე, შეფუფხუების და თამბაქოს ყვავი- ლობაზე	მარტიდან ბაზაზე— აგვისტოს ნახევრიდან	გახაფხულ- ზე	იხამორებს ბოლ- ნისის ან მარნეუ- ლის რაიონში
26	წალკის რაიონი	თეთრი-წყაროს ან მარ- ნეულის რაიონებში	აფრულ ბაღების და მინდვრის ყვავი- ლობაზე, ხო- მის ხეობაში კო- ტეის ყვავილობა- ზე ხაფხულის ბოლოს თამბაქო- ზე და ბაზაზე	მარტიდან ბაზაზე— აგვისტოდან	გახაფხულ- ზე	იხამორებს თეთრი წყაროს ან მარნეუ- ლის რაიონებში

ლება გვეძლევა. ამას ზედ ერთვის სოფლის მეურნეობის კულტურების დანერგვა და თესლბრუნვაში ისეთი თაფლოვანი საკვებ ბალახების შეტანა, როგორც არის ესპარცეტი, სამყურა, იონჯა და სხვ. ქარსაცავეებისათვის, წყლის ნაპირების ნიადაგის გამაგრებისათვის, გზების გამწვანებისათვის, ცოცხალი ღობეებისათვის—ცაცხვის, აკაციის, ტირიფის, გლედისიის, ნეკერჩხალის, ფშატის და სხვა თაფლოვან მცენარეების დარგვით კიდევ უფრო ფართოვდება, უმჯობესდება და ნაირფეროვანი ხდება მეფუტკრეობის საკვები ბაზა.

ფუტკრის სამთაბაროდ აღვილის შერჩევა

ფუტკრის მთაბარობისათვის ყველაზე გადამწყვეტია სამთაბარო აღვილის შერჩევა და ფუტკრის გადაყვანის ვადების დადგენა. ამიტომ სანამ ფუტკარს სამთაბაროდ წავიყვანდეთ, საჭიროა იმ აღვილის, სადაც განზრახული გვაქვს ფუტკრის წაყვანა, ზედმიწევნით შესწავლა.

სამთაბარო აღვილად უნდა შევარჩიოთ ისეთი აღვილი, სადაც მთავარი ღალიანობა არ ემთხვევა საფუტკრის ძირითადი აღვილის ღალიანობას. სამთაბაროდ ნავარაუდევ აღვილის შესწავლა ხდება აღვილობრივ გამოცდილ მეფუტკრეებისაგან ცნობების შეკრებით, იქგავრცელებული თაფლოვანი მცენარეების რაოდენობაზე, მათი ყვავილობის ვადებსა და ხანგრძლივობაზე, ფუტკრის ოჯახების რაოდენობაზე, საფუტკრეების განლაგებაზე, ფუტკრის ჯანმრთელობაზე და სხვ.

თუ საფუტკრეებში საკონტროლო სკები იმყოფება მთელი რიგი წლების ჩვენებათა გაცნობით, საუკეთესო მასალას მივიღებთ სამთაბაროთ დასახული აღვილის შესარჩევად. ამავე დროს, თვით ფუტკრის ოჯახებიც უნდა გაისინჯოს, რომ შესაძლებლობა მოგვეცეს ჩვენ ოჯახებთან შედარებისა და ამის მიხედვით დასკვნების გამოტანა იმ აღვილის შესახებ, სადაც ახლა ფუტკარი იმყოფება და სამთაბარო აღვილის შორის თაფლოვან მცენარეების ყვავილობის ვადების განსხვავებისა და ამის შედეგად ფუტკრის ოჯახების განვითარების სხვაობაზე.

თუ შევამჩნევთ, რომ სამთაბარო აღვილას დედა ფუტკარი

კვერცხს დიდი რაოდენობით სდებს, ფუტკრებმა ფიჭვის შე-
ნება, ბუდის ჩარჩოების ზედა ნაწილში თათლის ჩასმა და
ფიჭვის გათეთრება დაიწყეს — ეს იმის ნიშანია, რომ უახლო-
ეს დღეებში მოსალოდნელია მთავარი ღალიანობის დაწყება.

მაგრამ, მეფუტკრე მხოლოდ ამით არ უნდა დაკმაყოფილ-
დეს; მან თვითონ უნდა დაიაროს შერჩეული ადგილის მიდა-
მოები ყოველი მიმართულებით 2—3 კმ მანძილზე და დარწ-
მუნდეს, ამ რაიონისათვის დამახასიათებელ ძირითად თაფ-
ლოვან მცენარეების ოდენობაში და მათი ყვავილობის მდგო-
მარობაზე. მან დაახლოებით უნდა გამოარკვიოს თუ როდის
დაიწყება ამ მცენარეების ყვავილობა და ამის მიხედვით უნდა
გადასწყვიტოს ფუტკრის ამ მიდამოებში გადმოყვანის დრო.

უნდა გვახსოვდეს, რომ ყოველი წელიწადი მცენარეების
ყვავილობის ვადების მიხედვით ერთნაირი არ იქნება. მათ
შორის რყევადობა 10—20 დღით, და ზოგჯერ მეტიც შეი-
ძლება რომ იყოს, და თუ ეს გარემოება არ იქნება გათვალის-
წინებული, შეიძლება მეფუტკრემ გასული წლების მიბაძვით
მიიყვანოს სამთაბაროდ ფუტკარი, მაგრამ მას მთავარი ღალი-
ანობა ან დამთავრებული დახვდეს ან უკვე მიწურული.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ნექტარის გამოყოფაში ამინდს
გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს: გვალვის დროს მცენარე
აღრეც ყვავილობს და ნექტარსაც ნაკლებს გამოჰყოფს, ცივი
და წვიმიანი გაზაფხული მთავარ ღალიანობას აგვიანებს.
ძლიერი სეტყვაც სწრაფად სწყვეტს ღალიანობას; თუ სათიბები
დაისეტყვა, ღალიანობა ჯერ შესწყდება, შემდეგ კი თუ ნა-
სეტყვ მინდორს ერთი-ორი თბილი წვიმა მოხვდა, დაგვიან-
ებით, კარგი ღალიანობა დაიწყება სეტყვის შემდეგ, ახლად-
ამოყრილ მინდვრის ყვავილებიდან.

სამთაბაროდ შერჩეული ადგილი უნდა აკმაყოფილებდეს
შემდეგ პირობებს:

1) 1,5—2 კმ ირგვლივ უხვად იყოს თათლოვანი მცენარე-
ები;

2) მთავორიან ადგილას საფუტკრე უნდა დაიდგას ფერდო-
ბის ძირში, რომ ფუტკრებს ღალისათვის ფრენა ზევით უხდე-
ბოდეთ, ხოლო ნექტარით დატვირთულებს კი ქვევით.

3) თაფლოვან მცენარეებს და საფუტკრეს შორის დიდი მდინარე ან ტბა არ უნდა იმყოფებოდეს, ნაკადული ან პატარა მდინარე კი სასურველიცაა.

4) საფუტკრე ისეთ ადგილას არ უნდა დაიდგას, რომ მთის მდინარის ადიდების შედეგად საფუტკრეს საშიშროება მოელოდეს.

5) საფუტკრე მზის გულზე და ქარიან ადგილას არ უნდა დაიდგას. სკები დაჩრდილულ უნდა იყოს მზისაგან, მაგრამ მუდმივი ჩრდილი კი ხელს უშლის ფუტკარს დილით ადრე გამოფრენაში.

6) საფუტკრეში მისასვლელი გზები და ხიდეები წვიმის და წყალდიდობის დროს არ უნდა ზიანდებოდეს.

სამთაბარო ადგილის შერჩევის, და იქ ფუტკრის გადაყვანის დროს შორის, დიდი მანძილი არ უნდა იყოს, რადგან ამ ხნის განმავლობაში შესაძლებელია ქარების ან გვალვის გამოლალიანობა შემცირდეს ან სულაც შესწყდეს; შესაძლებელია სეტყვამ მოსპოს იმ მცენარის ყვავილები, რის იმედიც მეფუტკრეს ჰქონდა სამთაბაროდ ადგილის შერჩევისას. სასურველია, რომ ადგილის დათვალიერების შემდეგ ხშირად ხდებოდეს ცნობების მოწოდება საკონტროლო სკის ჩვენებაზე, ლალიანობის მიმდინარეობაზე და ამინდზე.

იმ შემთხვევაში, თუ ფუტკრის სამთაბაროდ მომზადების დროს, მის წაყვანამდე მიღებულ იქნა ცნობა სამთაბაროდ შერჩეულ ადგილიდან ლალიანობის შეწყვეტაზე რაიმე სტიქიურ ან კლიმატურ პირობების გამო, საფუტკრის იმ ადგილას გადაყვანა უნდა შეჩერდეს და ახალი ადგილი მოიძებნოს. როდესაც გადაწყდება თუ სად უნდა იქნას წაყვანილი ფუტკარი, მეფუტკრე უნდა მოელაპარაკოს ნაკვეთის პატრონს და აილოს მისგან ნებართვა მის ადგილზე ფუტკრის დალაგებაზე. იმ შემთხვევაში თუ ფუტკარი სოფელში იქნება დალაგებული და საფუტკრედ რომელიმე ეზო ან ბაღია შერჩეული, მეპატრონესთან წინასწარვე მოლაპარაკების და შეთანხმების შემდეგ, შეიძლება ფუტკრის მიყვანა. იმ შემთხვევაში თუ საფუტკრეს სოფლის გარეთ მინდორში ან ტყეში ვათავსებთ, აქაც საჭიროა კოლმეურნეობასთან ან სატყეო მე-

ურნეობის ხელმძღვანელობასთან მოლაპარაკება საფუტკრის ადგილზედ ნებართვის ასაღებათ.

როგორც წესი, უნდა ვერიდოთ სხვა რომელიმე საფუტკრის სიახლოვეს ფუტკრის დადგმას, მით უმეტეს საფუტკრეს; და იმ ადგილს შორის, საიდანაც ფუტკარი ნექტარს ეზიდება; რადგანაც ამ მიდამოდან როდესაც ფუტკარი ნექტარის დაგროვებას შესწყვეტს, გზაზედ მყოფ საფუტკრეს დაეცემა და შესაძლებელია ურთიერთ ქურდობის შედეგად ბევრი ოჯახები მოისპოს ან დასუსტდეს.

შერჩეულ რაიონში ან სოფელში ნებართვის აღება საჭიროა ამ რაიონის, სოფლის მეურნეობის განყოფილებიდან, რომელიც აწესრიგებს თავის რაიონში ფუტკრის გეგმიურ განლაგებას. რაიონის სოფლის მეურნეობის განყოფილებას უნდა წარედგინოს თავის რაიონის, სოფლის მეურნეობის განყოფილების შუამდგომლობა და მოწმობა ფუტკრის ჯანმრთელობაზე. ამ მოწმობის გარეშე ფუტკრის შეყვანა სხვა რომელიმე რაიონში, ან სოფელში დაუშვებელია. ფუტკრის ჯანმრთელობაზე მოწმობას საფუტკრეს აძლევს რაიონის მეფუტკრეობის აგრონომი (ზოოტექნიკოსი), რომელმაც აუცილებლად ადგილზე უნდა შეამოწმოს ფუტკრის ჯანმრთელობა და მხოლოდ იმის შემდეგ გასცეს სათანადო მოწმობა და შუამდგომლობა ფუტკრის გადაყვანაზე.

ფუტკრის ოჯახების სამთაბაროდ მომზადება

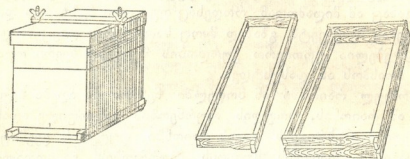
მომთაბარე საფუტკრეში სკები ისე უნდა იყოს მოწყობილი, რომ მეფუტკრეს ბევრი დრო არ ეკარგებოდეს ფუტკრის ბუდეების მომზადებაზე და მთაბარობის დროს არც ფუტკარი ზიანდებოდეს.

სამთაბარო სკები რაც შეიძლება მსუბუქი უნდა იყოს; სკის ყველა ნაწილი ერთმანეთთან კარგად იყოს მორგებული; სკის შეკვრის დროს ხერვლები არ რჩებოდეს, საიდანაც გზაში ფუტკრები გამოვლენ და თუ ფუტკარი ცოცხალ გამწვევ ძალით გადაგვყავს (ცხენები, ხარ-კამეჩი) ცხოველებს დაჰკბენენ და მგზავრობას სახიფათოს გახდიან.

ბუდეში ჩარჩოები ისე უნდა გამაგრდეს, რომ გზაში არ

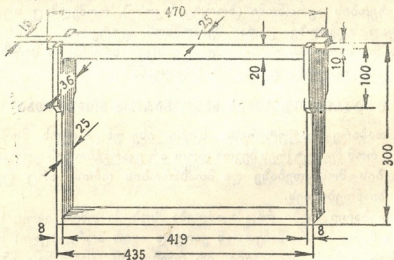
მოძრაობდენ, ამიტომ ჩვენში სამთაბარო საფუტკრებში გამ-
 ყოფიან ჩარჩოებს ვხმარობთ.

ამ ჩარჩოს გვერდის თამასის სიგრძის მესამედი ზედა ნა-
 წილში 37 მმ სიგანისაა; სკაში ასეთი ჩარჩოები ზედა მხარით

ნახ. 5. სამთაბარო სკა გამოყლიან ჩარჩოებით.

ერთმანეთზედ მკიდროდ არის მიდგმული და მგზავრობის
 დროს არ მოძრაობენ.

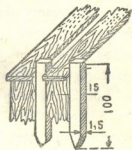

ნახ. 6. სამთაბარო გამოყლიანი ჩარჩო.

იმ საფუტკრებში, სადაც ზემომოყვანილ ჩარჩოებს არ
 ხმარობენ, სკის ორივე გვერდის ზედა ნაწილში, სადაც ჩარ-

ჩოები ეწყობა, წინასწარვე თუნუქის გამყოფები უკეთდება. ხოლო ქვედა ნაწილში კი — ფოლადის მავთულის დაკრძვნილი მავთულის გამყოფი, ბუდის ჩარჩოების ქვედა თამასების დასამაგრებლად. ასევე უკეთდება საკუქნაოს, მხოლოდ ქვედა მავთულის გამყოფის მაგიერ, ქვემოთაც თუნუქის გამყოფი კედლის ერთ-ერთ ქვედა მხარეს მიემაგრება.

თუ საფუტკრეში არც გამყოფიანი ჩარჩოებია და არც თუნუქის გამყოფებს ხმარობენ, ფუტკრის გადაყვანის დროს შეიძლება ჩარჩოებს შორის თამასები მოვათავსოთ, რომ მგზავრობის დროს ფიქა ადგილიდან არ დაიძრას, ერთმანეთს არ მიეკრას და დედა, ბარტყი და ფუტკარი არ დაზიანდეს.

ნახ. 7. ჩარჩოების გამაგრება თამასებით.

დიდ საფუტკრეში ასეთი გამყოფების მოწყობა ბევრ დროს მოითხოვს, როგორც ფუტკრის სამთაბარო მომზადების, ისე ადგილზე მიტანისას — სკების გახსნის დროს. ამავ დროს ეს თამასები ხშირად იფანტება, ერთი სკისა მეორე სკაში ხვდება, რაც საშიშია ავადმყოფობის გავრცელების მხრივ.

ფუტკრის მთაბარობა მეტ შემთხვევაში ზაფხულში, სიცხის დროს ხდება. ფუტკარი მოძრაობის დროს ღიზიანდება და ამით სკაში ტემპერატურას უფრო მაღლა სწევს, რაც საშიშია როგორც ფუტკრისათვის, ისე ბარტყისა და ფიქისათვის.

ბუდე რომ სათანადოდ არ იყოს მომზადებული, მთაბარობის დროს ფუტკარი და ბარტყი სიცხისაგან ამოიხრჩობა, ხოლო ფიქები, მით უმეტეს ახალი აშენებული, გალხვება და ჩაწვება, თაფლი კი დაიღვრება. ამიტომ ფუტკრის მთაბარობისას ვაძლიერებთ ვენტილაციას, ამისათვის ჩარჩოების გამაგრების შემდეგ ბუდეზე, და თუ საკუქნაო ადგია — სკას საკუქნაოზე ზემოდან დავაკრავთ მავთულის ბადეს, რომელიც სკის ზომის ჩარჩოზე არის გაკრული. (ნახ. სამთაბარო ბადე) ბადის უჯრედების ხვრელები 1,5—2 მმ მეტი არ უნდა იყოს, რომ შიგ ფუტკრები არ გაძვრნენ.

სკის ფსკერი, ბუდე და საკუქნაო ერთმანეთთან კარგად

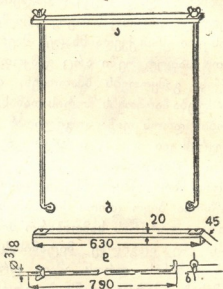
უნდა იყოს მიმაგრებული, სკას თუ ზემოდან მავთულის ბადე აკრავს, ფუტკრის გადაყვანისას, ხუფის გამაგრება საჭირო არ არის.

მავთულის ბადის მაგიერ შეიძლება დოლბანდი (მარლა) ვიხმაროთ, მაგრამ ფრთხილად უნდა ვიყოთ, რომ არსად დაიხეს და ფუტკარი გარეთ არ გამოვიდეს. საფრენი თამასით ან მავთულის ბადით უნდა დავხუროთ.

სანამ სამთაბაროდ ბუდეს მოვამზადებთ, ყველა თაფლიანი მძიმე ჩარჩოები უნდა გამოვწუროთ, ან სკიდან ამოვიღოთ და ცალკე გადავიტანოთ, თუ თაფლიანი ჩარჩოების თან წაღება საჭიროებას წარმოადგენს. მაგრამ ხშირად ამ დროს ჩარჩოზე დიდი რაოდენობა (1,5—2 კგ) თაფლთან ერთად გადაბეჭდილი ან გადაუბეჭდავი ბარტყიცი იმყოფება.

ზოგი მეფუტკრე ბარტყიან ჩარჩოებიდან თაფლს სრულებით არ გამოსწურავს, ზოგი მხოლოდ გადაბეჭდილ ბარტყიან ჩარჩოებს ფრთხილად დასწურავს და ამით ჩარჩოებს ამსუბუქებს, გადაუბეჭდავ ბარტყიან ჩარჩოებს კი ხელს არ ახლებს, მაგრამ როგორც პირველ შემთხვევაში, ისე მეორეშიც მთაბარობისას ფუტკრის ოჯახი დაზღვეული არ არის დაზიანებისაგან ან მთლიანად დაღუპვისაგან.

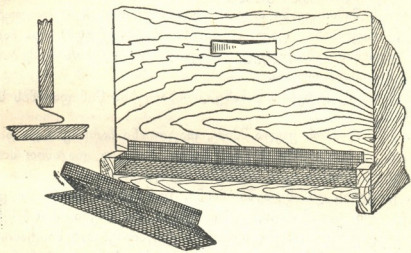
როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ფუტკრის ბარიდან მთაში გადაყვანა მეტ შემთხვევაში პირველი ლალიანობის დამთავრების შემდეგ ხდება; ამ დროს უკვე დიდი სიცხეებია და ხშირად ჰაერის ტემპერატურა 35—40 გრადუსზე ზემოთ ადის. ამიტომ ფუტკრის გადაყვანა უნდა ვაწარმოოთ ღამით, მაგრამ

ნახ. 8. სკის გასამაგრებელი ბაგირი.

ძალიან ხშირად, თუ ფუტკარი შორს მანძილზე გადაგვყავს დღისითაც გვიხდება მგზავრობა.

მიუხედავად იმისა, რომ ფუტკრის ოჯახების სამთაბაროდ მიმზადებისას მეფუტკრე ცდილობს ბუდიდან ზედმეტი თაფლი გამოსწუროს და ამით თაფლიანი ჩარჩოები დაამსუბუქოს,

ნახ. 9. საფრენის მავთულის ბადით აფარება.

ბუდეში მაინც ხშირად გამოუწურავი თაფლი 10—12 კგ რაოდენობით რჩება, რომელიც ბარტყთან ერთად ჩარჩოში არის მოთავსებული.

როგორც ვიცით, ფუტკრები თაფლს ბარტყის ზემოთ, ე. ი. ჩარჩოს ისეთ ადგილას ათავსებენ, სადაც ფიჭვის ჩაწოლის ყველაზე მეტი საშიშროებაა.

ცხელ ამინდში, ფუტკრის გადაყვანის დროს, ტრანსპორტის მოძრაობის შედეგად სკები ირყევა, დამწყვდეული ფუტკარი ღელავს და ბუდეში ტემპერატურას მაღლა სწევს. სიცხისაგან გამდნარი მძიმე ჩარჩო ჩამოწვება და თაფლი დაიდვრება, ფუტკრები იმ წამსვე დაღვრილი თაფლის ალებას იწყებენ, ჩინჩახვებს ივსებენ და თავის მოძრაობით, ისედაც მაღალ ტემპერატურას უფრო მაღლა სწევენ, რის შედეგად დანარჩენი ფიჭები გაღნობას იწყებენ და ჩამოწვებიან. დიდი სიცხისაგან და უპაერობით, როგორც ფუტკარი, ისე ბარტყი ამოიხრჩობა.

ამრიგად, იმის გამო, რომ მეფუტკრეს დაენანა ერთი კორტი ბარტყიანი ჩარჩოს გამოწურვა, რომ ბარტყი ციბრუტის ტრი-
ალით არ დაეზიანებინა, თავლის გამოუწურავობის შედეგად
მან მთელი ოჯახი დააღუპა.

ზოგჯერ, მთაბარობისას, რამდენიმე ოჯახი დაიღუპება, პირ-
ველ რიგში კი ყველაზე ძლიერი ოჯახი.

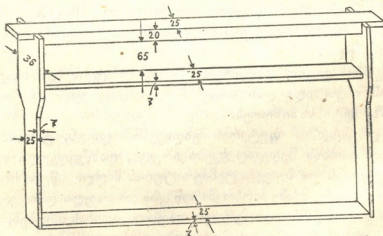
უკეთეს შემთხვევაში თუ ოჯახი მთლიანად არ დაიღუპა,
მძიმე, თავლიანი ფიჭა სიმძიმისაგან ჩაიწელება და ჩარ-
ჩოს ზედა ნაწილში უჯრედები უვარგისი გახდება სამუშე ბარ-
ტყის გამოსაზრდელად.

ამიტომ, მეფუტკრის წინაშე მთაბარობის წინ დაისმის სა-
კითხი:

1. გამოსწუროს ყველა მძიმე, თავლიანი ჩარჩოები და დაა-
ზიანოს ამ ჩარჩოებზე მოთავსებული ბარტყი და ამით მთა-
ვარ დალიანობისათვის ოჯახები შეასუსტოს თუ

2. გაბედოს და ბუდეში მძიმე, ბარტყიანი ჩარჩოები გა-
მოუწურავი ამთაბაროს, იქნებ გზაში ჩარჩოები არ ჩაწვეს
და ბარტყი დანიშნულ ადგილას დაუზიანებელი მიიტანოს?

ეს საკითხი ამ სტრიქონების დამწერმა, სამი წლის წინ ასე
გადავკერი: გავითვალისწინე რა, რომ ბუდის ჩარჩოს ზედა

ნახ. 10. ირ. გაბუნის სამთაბარო ჩარჩო.

ნაწილში წლის განმავლობაში მეტ შემთხვევაში თავლი არის
მოთავსებული, დედა ფუტკარს აქ იშვიათად თუ აქვს ადგილი

კვერცხის დასადებათ, ჩვენ ჩარჩოს ზედა თამასის დაშორებით 4—5 მმ სისქის და 25 მმ სიგანის ჰორიზონტალური თამასა ჩავაკარით, მსგავსად საშენი ჩარჩოსი.

ასეთი ჩარჩოს ბუდეში ჩადგმის წინ, როგორც ზედა ნაწილში, ისე ქვედაში ხელოვნურ ფიქას ვაკრავთ. ზედა ნაწილში მავთულს აღარ ვაბამთ, ხოლო ქვედაში 2—3 რიგად გაბმული მავთული საკმარის სიმაგრეს უქმნის ფიქას. ასეთ ჩარჩოს ფუტკრები ჩვეულებრივად აშენებენ, ზედა ნაწილში თაფლს ასხამენ, ხოლო ქვედაში კი დედა ფუტკარი კვერცხს სდებს.

ფუტკრის მითაბარობის წინ ასეთი ჩარჩოებიდან თაფლს არ გამოვწურავთ, არამედ ზედა ნაწილში მოთავსებულ თაფლს ამოვჭრით, ხოლო ბარტყს ისევ უკან, უვნებლად ჩავდგამთ მთლიანად აშენებულ ჩარჩოებს შორის.

ჩარჩოს ზედა ნაწილში ხელოვნურ ფიქას აღარ ჩავაკრავთ, რადგანაც ფუტკრები შექმნილ სიცალიერეს, მსგავსად სანთლის საშენ ჩარჩოსი, სწრაფად ჩამოაშენებენ, ხოლო ამ შემთხვევაში ჩვენთვის მნიშვნელობა არ ექნება. ფუტკრები სამამლე თუ სამუშე უჯრედებს ააშენებენ, რადგანაც დედა ფუტკარი იშვიათად ჩასდებს აქ კვერცხს. ჩარჩოს ზედა ნაწილში, როგორც ვიცით ფუტკრები თაფლს ასხამენ და აქ თაფლი თითქმის მთელი წლის განმავლობაში იმყოფება.

იმ შემთხვევაში, თუ ჩარჩო მთლიანად თაფლით არის სავსე, მას ჩვეულებრივად, ფიქის ამოუჭრელად გამოვწურავთ და ისევ სკაში დავაბრუნებთ.

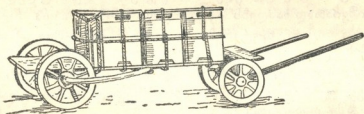
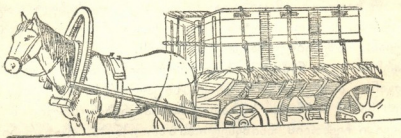
მომთაბარე მეუფტკრეობისათვის ჩვენს მიერ შემოღებულ ჩარჩოს შემდეგი უპირატესობა აქვს:

1. ფუტკრის სამთაბაროდ მომზადებისას, თაფლის გამოწურვის დროს ბარტყი არ ზიანდება და ოჯახი სამთაბარო ადგილზე ღონიერი მოდის.
2. დამატებით ჰორიზონტალური თამასა ჩარჩოს ამაგრებს და ფიქის ჩანგრევის შესაძლებლობას სკობს.
3. ხელს უწყობს ზედმეტი სანთლის დაგროვებას; ეს ჩარჩო იმავე დროს გამოიყენება სანთლის საშენ ჩარჩოდ.
4. მცირდება მუშაობა მავთულის გაბმაზე, რადგანაც მავთულის გაბმა მხოლოდ 2—3 რიგად დასჭირდება, ნაცვლად 4—5 რიგისა.

ფუტკრის ახლო მანძილზე გადაყვანა შეიძლება ურმით, მარხილით, ცხენით, ვირით და სხვ., ხოლო შორ მანძილზე — მანქანით, ტრაქტორით, რკინიგზით, თვითმფრინავით.

ურემზე და მარხილზე სკების ნჯღრევის შესანელებლად ჩარჩოები რომ არ ჩაინგრეს, უნდა დაუგოთ ჩალა, თივა ან ფიჩხი, შემდეგ ზედ ორ რიგად სკები დავაწყოთ და თოკით კარგად შევკრათ.

ნახ. 11. ფუტკრის გადაყვანა ცხენიან ოთხთვალა ურმით.

მთიან ან ტყიან ადგილებში, სადაც გზის მაგიერ ვიწრო გზებია და ბილიკები, ფუტკრის გადაყვანა კარგია ცხენებით ან ვირებით. თითო ცხენს ან ვირს ორ-ორ სკას ავკიდებთ. ცხენებს რომ არ გაუჭირდეთ და ტვირთი ძალიან მაღლა არ გამოვიდეს, სჯობია, რომ საკუქნაოები მოეხსნათ და ცალკე გადავიტანოთ, მით უმეტეს, რომ ცხენებით გადაყვანის დროს ბუდეში ტემპერატურის აწევის საშიშროება არ არის, რადგანაც სკები გზაში დიდი ხნით არ იქნებიან, არც ფიქები ჩაწევიან, რადგანაც ადგილი არა აქვს სკების დანჯღრევას.

უნდა გვახსოვდეს, რომ ფუტკარს ოფლის სუნი ძალიან ალიზიანებს, მით უმეტეს ცხენისა, ამიტომ სკები ისე უნდა იყოს მომზადებული და შეკრული, რომ მგზავრობის დროს

ნახ. 12. სამთაბარო ფუტკარის ცხენებით გადაყვანა მთაში, ჩხოროწყუს რაიონის სოფ. მუხურის კავანოვიჩის სახ. კოლმეურნეობაში.

არც ერთი ფუტკარი არ გამოძვრეს. სიფრთხილისათვის სჯობია სკები თხელ ტომრებში მოვათავსოთ; ასეთ შემთხვევაში ფუტკრები სკიდან კიდევ რომ გამოვიდნენ, ტომრებიდან მაინც ვერ გამოვლენ და ცხენს არ დაჰკბენენ.

იმ შემთხვევაში, თუ ფუტკრები სკიდან მაინც გამოძვრენ, მეფუტკრე არავითარ შემთხვევაში არ უნდა დაიბნეს; იმ წამსვე უნდა შეაჩეროს ცხენი, გადმოტვირთოს სკები და ყველა ცხენი ამ სკას მოაშოროს, წინააღმდეგ შემთხვევაში ფუტკრები ცხენს დაეხვევიან, მას დაჰკბენენ და მეტ შემთხვევაში დაკბენილი ცხენი ცოცხალი არ გადარჩება.

მეფუტკრეს თან ბასრი დანა უნდა ჰქონდეს, რათა იმ შემთხვევაში, თუ თოკები დროულად ვერ მოხსნა, დანით სწრაფად გადასჭრას და ცხენი ტვირთიდან გაანთავისუფლოს.

სკა, საიდანაც ფუტკარი გამოძვრა, ზედმიწევნით უნდა გაისინჯოს, მოიძებნოს ადგილი, თუ საიდან გამოდის ფუტკარი, და თუ ხერელი აღმოჩნდა, ტალახით ამოგლისოს ან ლურსმნით კარგად მიაჭედოს სკის ნაწილი ერთმანეთს, თუ მათ შორის გამოდის ფუტკარი. გამოსული ფუტკარი აუცილებლად უნდა დახოცოს და კარგად გამზადებული სკები კვლავ ცხენს აჭედოს და გზა განაგრძოს. ცხენებით ან ვირგზით ფუტკრის გადაყვანის დროს თითოეულ ცხენს ან ვირს თითო გამძღოლი უნდა ჰყავდეს, რომ ცხენები ერთ მწკრივად მიჰყავდეთ, წინააღმდეგ შემთხვევაში სკებს ერთმანეთს მიაჯახებენ, ამ დროს შესაძლებელია ცხენი წაიქცეს და სკები დაამტვრიოს.

ფუტკრის მატარებლით გადაყვანა

ფუტკარი შორ მანძილზე მატარებლით გადაგვყავს. ამ შემთხვევაშიც სკებს ისევე ვამზადებთ, როგორც ზემოთ ავღნიშნეთ, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ოჯახებს რაც შეიძლება მეტი თავისუფალი ადგილი უნდა მივცეთ, ზედმეტი საუკუნაოების დადგმით, რომ რკინიგზის რონოლაში ფუტკარი უჭაერობით არ ამოიხუთოს.

იმ შემთხვევაში, თუ გადასაყვანია არა უმეტეს 10—15 ოჯახისა, შეიძლება სკები ბაგაჟით გადაიგზავნოს.

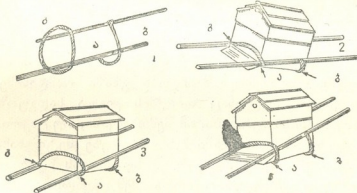
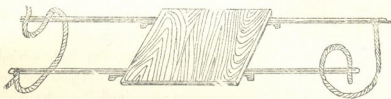
ამისათვის წინასწარ მოელაპარაკებიან რკინიგზის სადგურის უფროსს ან იმ თანამშრომელს, რომელიც ტვირთის გაგზავნას განაგებს. აიღებენ ნებართვას, დაახუსტებენ ფუტკრის მიღების და გამგზავრების დროს, რის შემდეგ დანიშნულ დროს მოიყვანენ ფუტკარს სადგურში და ფუტკრის გაგზავნას გაათორმებენ.

მუშები, რომლებიც მიიტანენ სკებს სასწოროთან ასაწონად და რონოლეტში დასატვირთავად, წინასწარ გაფრთხილებულ უნდა იყვნენ თუ როგორ მოექცნენ დატვირთვა-გადმოტვირთვის დროს სკებს. მეფუტკრემ თვითონ უნდა მიიღოს მონაწილეობა და უშუალოდ უხელმძღვანელოს ფუტკრის დატვირთვას.

სადგურზე ჩაბარებული სკები — ფუტკრის რონოლაში და-

ტვირთამდე ჩრდილში უნდა დაიდგას, რონოდაშიც სკები ცალ-
 კე ერთ მწკრივად უნდა დალაგდეს და აიხადოს ხეფენი
 სკებს ზემოდან სამთაბარო ბადეებზე არაფერი არ უნდა
 დაეწყოს.

დანიშნულ სადგურზე ფუტკარი მისვლისთანავე უნდა გა-
 მოვისყიდოთ და რონოდიდან ფუტკარი გარეთ, ჰაერზე,
 ჩრდილში ფრთხილად უნდა გადმოვტვიროთ.

ნახ. 13. სკების საზიდი.

იმ შემთხვევაში, თუ სადგურიდან სკები რამდენიმე კილო-
 მეტრით უნდა გადავიყვანოთ, შეიძლება ფუტკრებს სადგუ-
 რის მახლობლად საფრენები გაუხსნათ და სალამომდე გამო-
 ფრენის საშუალება მიეცეთ, რაზედაც წინასწარ სადგურის
 ხელმძღვანელობიდან ნებართვა უნდა ავიღოთ.

სალამო ხანს, როდესაც ფუტკრები შეგროვდებიან, საფრე-
 ნები კვლავ უნდა დავკეტოთ და სკები დანიშნულ ადგილას
 გადავიტანოთ. სადგურიდან ფუტკარი თუ 2—2,5 კილომეტრ-
 3. გაბუნია.

ზე ახლოა გადასატანი, საფრენების გახსნა სადგურზე არ შეიძლება, რადგანაც მოლაღე ფუტკარი კვლავ პირველ გამოფრენის ადგილზე ე. ი. სადგურში დაბრუნდება.

როდესაც ფუტკარი დიდი რაოდენობით არის გადასაყვანი, საჭიროა წინასწარ სათანადო რაოდენობის როხოლების გამოთხოვნა.

რადგანაც ფუტკრის გადაყვანა სამთაბაროდ სიცხეში ხდება, ამიტომ როხოლები დახურული უნდა იყოს და არა ღია ბაქნები, რომ სადგურებზე გაჩერების დროს, მზეზე სიცხისაგან ოჯახები არ დაიღუპოს. ჩვეულებრივ ორღერძიან სატვირთო როხოლაში 30—35 ფუტკრის ოჯახზე მეტი არ უნდა მოვათავსოთ, რათა ფუტკრებს საკმაო სუფთა ჰაერი ჰქონდეთ. როხოლაში სკები ისე უნდა დალაგდეს, რომ მეფუტკრეს თითოეულთან მისვლა შეეძლოს საჭირო დახმარების გასაწევად, თითო როხოლას აუცილებლად ერთი გამყოლი მაინც უნდა ჰყავდეს.

სადგურის ხელმძღვანელობასთან წინასწარ შეთანხმება უნდა მოხდეს, რომ ფუტკრით დატვირთული როხოლები ჩაურთონ საგეზო (სამარშრუტო) შემადგენლობას და არა ამკრეფ მატარებელს, უკანასკნელს შეიძლება გზაში რამდენიმე დღე მოუხდეს ყოფნა, რადგანაც თითქმის ყველა სადგურზე ის რამდენიმე საათით ჩერდება. იმ შემთხვევაში, თუ ცხელი ამინდია და ფუტკარს როხოლაში 1,5—2 დღეზე მეტი ხანი მოუხდა ყოფნა, ერთ-ერთ სადგურზე, ნებართვის ალების შემდეგ, ფუტკრის გამყოლმა როხოლა შემადგენლობიდან უნდა ჩამოახსნეინოს და ისეთ ადგილას ჩააყენებინოს, სადაც შესაძლებელია ფუტკრის გადმოტვირთვა გამოფრენის ჩასატარებლად. საღამოთი, ფუტკრის ფრენის შეწყვეტის შემდეგ, სკების საფრენებს კვლავ დაუკეტავთ, როხოლაში დაეტვირთავთ და შემადგენლობაში ჩაეართევენებთ.

საგეზო მატარებელი ყველა სადგურზე არ ჩერდება, თუ ფუტკრით დატვირთული როხოლები მასშია ჩართული, დანიშნულ ადგილამდე სწრაფად მივა და ამიტომ ფუტკრის დაზიანების ნაკლები ხიფათია, რადგანაც რკინიგზით ფუტკრის გადაყვანისას ოჯახები ზიანდებიან არა მგზავრობის დროს,

ნახ. 14. ფუტკრის მდინარეზე გადაყვანა, აფხაზეთის ასსრ.

1931 წელს თბილისის მეფუტკრეებმა პირველებმა საბჭოთა კავშირში ფუტკარი საყინულე რონოდებით თბილისიდან სს რესპუბლიკის მთის ზონაში ამთაბარეს. რადგანაც საყინულე რონოდებით ფუტკრის გადაყვანამ კარგი შედეგები მისცა, მის შემდეგ ფუტკრის მთაბარობა ზაფხულში საყინულე რონოდებით წარმოებს და ფუტკრის ოჯახების დალუპვის შემთხვევებიც მინიმუმამდეა დაყვანილი.

საყინულე რონოდებში თავსდება 50—60 ფუტკრის ოჯახი. საყინულე უბეებში 2—2,5 ტონა ყინული უნდა ჩაიყაროს, მგზავრობის დროს კარები და ფანჯრები დაკეტილი უნდა იყოს, რის გამოც რონოდაში სიბნელე იქნება, რაც მეტად დადებითად მოქმედებს ფუტკრის მთაბარობაზე, რადგანაც დამწყვედელი ფუტკარი სიბნელეში თითქმის სრულებით არ ღელავს.

რონოდაში სუფთა ჰაერი საყინულე რონოდაში ყინულის ჩასაყრელ ღარიდან (ИОК) ჩადის, რომლებიც მგზავრობის დროს ღია უნდა იყოს, რაზედაც რკინიგზის ადმინისტრაციიდან წინასწარ ნებართვის აღებაა საჭირო.

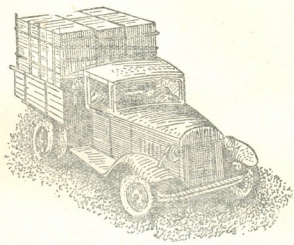
სიცხით აღელვებული ფუტკარი საყინულე რონოდაში, სადაც ტემპერატურა 0 გრადუსზე დაბალია, სწრაფად დაწყნარდება და რომ არ გაცივდეს, ბარტყს დაჰვარავს. რონოდაში ტემპერატურა თანდათანობით მალლა იწევს და უკვე რამდენიმე საათის შემდეგ 10—20 გრადუსს აღწევს. ასეთი ტემპერატურა კი ფუტკრის მგზავრობისათვის საშიში არ არის. თუ საყინულეში 2—2,5 ტონა ყინული ჩავაყრევინეთ, ეყოფა რონოდას 1,5—2 დღე-ღამე. თუ რაიმე მიზეზის გამო მგზავრობა აღნიშნულ დროზე მეტ ხანს გაგრძელდა, საყინულეში ყინული კიდევ უნდა ჩავაყრევინოთ ან წინასწარვე ვარაუდი დავიჭიროთ და თავიდანვე მეტი ყინულით დავტვიროთ.

ფუტკრის ავტომანქანით გადაყვანა

უკანასკნელ ხანებში ფუტკრის გადაყვანა წარმოებს მეტ შემთხვევაში, ავტომანქანებით. ავტომანქანებით მთაბარობა უფრო მარჯვეა და სწრაფი, ვიდრე სხვა რომელიმე სატრანსპორტო საშუალებებით, გარდა თვითმფრინავებისა.

მანქანაზე სკები სიმალღებე — 2—3 რიგად დალაგდება საფრენების მიმართულება შეიძლება წინ ან უკან უყოთ, იმ დროს, როდესაც ურემზე საფრენები გვერდზე უნდა მოუქციოთ.

ნახ. 15. ფუტკრის გადაყვანა ავტომანქანით.

ავტომანქანაზე შეიძლება დაეტიოთ სკების შემდეგი რაოდენობა:

ავტომანქანის ტიპი	მანქანის ძირას (ძირის) ზომა	დაეტევა სკები	შენიშვნა:
„გაზ“ აა 1,5 ტონიანი	245 სმ×187 ს.	ერთრიგად—12 ც. ორრიგად — 24 ც. სამრიგად — 36 ც.	მესამე რიგი უსაკუჭნაოდ
„ზის“ 3 ტონიანი და „გაზ“ 51 (2 ტონიანი)	308 სმ×220 ს.	ერთრიგად—15 ც. ორრიგად—30 ც. სამრიგად—45-55 ც.	მესამე რიგი უსაკუჭნაოდ
„იაგ“ 5 ტონიანი	378 სმ×220 ს.	ერთრიგად—24 ც. ორრიგად—48 ც. სამრიგად—72 ც.	მესამე რიგი უსაკუჭნაოდ

მანქანაზე სკები მაგარი, გამძლე თოკებით ჯვარედინად, კარგად უნდა შეიკრას და გაიკიბოს, რომ სკები ერთმანეთთან

მკიდროდ იყენენ მიდგმული და არ იმოძრაონ. გზადაგზა თოქები ხშირად უნდა ისინჯებოდეს და თუ მოეშევა, ხელახლად უნდა დაიკიმოს. ფუტკრით დატვირთული მანქანა წამყვანს ფრთხილად და ღინჯად უნდა მიჰყავდეს. მოსახვევებში,

ნახ. 16. ფუტკრის გადაყვანა ავტომანქანით ყაზბეგის რაიონში.

თავქვევებში და ოღრო-ჩოღრო გზებზე ნელა უნდა ატაროს, ხშირად უნდა გააჩეროს გზაში, რომ გასინჯოს, თოქები ხომ არ მოეშვა ან რამე ხომ არ გადავარდა.

ფუტკრის თვითმფრინავით გადაყვანა

იმ რაიონებში, სადაც საფუტკრეები აეროდრომებთან იმყოფებიან, ფუტკრისათვის კარგია და უხიფათო თვითმფრინავით მთაბარობა. ამავდროს თვითმფრინავით ფუტკრის გადაყვანა სწრაფად ხდება, რაც უნდა დიდ მანძილზე არ ვამთაბაროთ. თუ საფუტკრე აეროდრომიდან შორს იმყოფება, ფუტკარი ავტომანქანებით წინასწარ უნდა მივიყვანოთ, მივცეთ ფუტკარს გამოფრენის საშუალება, საღამოთი ისევ დავუ-

კეტოთ საფრენები და მზად ვიყოლიოთ ფუტკარი თვითმფრინავი
ნავზე დასატვირთად.

იმ შემთხვევაში თუ უამინდობის გამო თვითმფრინავი არ
აფრინდა, სკებს საფრენები ისევ უნდა აუხსნათ და ფუტკარი
გამოუშვათ.

თანამედროვე სამგზავრო ან სატვირთო თვითმფრინავზე
ორ ტონამდე ტვირთის დატვირთვა შეიძლება, მაშასადამე
თვითმფრინავი ერთ გზაზე დაახლოებით 35—40 ფუტკრის
ოჯახს დაიტევს.

ახლო მანძილზე ფუტკრის გადაყვანა შეიძლება ტრაქტო-
რებით, რომელსაც „რესორიან“ მისაბმელს ფუტკრით დატ-
ვირთულს მივებათ. ერთდროულად შეიძლება რამდენიმე მი-
საბმელის დატვირთვა და ტრაქტორზე მიბმა.

იმ ადგილებში, სადაც მდინარეზე ნავეები ან გემები დაცუ-
რავენ, შეიძლება ფუტკრის წყლით მთაბარობა.

მთაბარობის დროს მეფუტკრემ თან უნდა იქონიოს პირ-
ბადე და საკვამლე, ასტამი, ჩაქუჩი, გაზი, სხვადასხვა ზომის
ლურსმანი, ცული, წერაქვი, ნიჩაბი, ქურქელი ახელილი ტა-
ლახით, ლამფა „ლამურა“, სხვადასხვა ზომის თამასები და
სხვ.

სანამ ფუტკარს ვამთაბარებთ, საჭიროა, წინასწარ გზების,
ხიდების და ბოგირების გასინჯვა, ნიაღვრისაგან ან სხვა რა-
იმე მიზეზით ხომ არ არის დაზიანებული, რომ ფუტკრით და-
ტვირთული ტრანსპორტის გზაში გაჩერება არ მოგვიხდეს.
აუცილებლად უნდა გაისინჯოს დაბალ ხიდებზე გადებული
ხარხების სიმაღლე, რომ მაღლად დატვირთულ მანქანიდან
ფუტკრის გადმოტვირთვა არ მოგვიხდეს, ან სკები ხარიხას არ
მიეჯახოს და არ დაიმტვრეს.

იმ შემთხვევაში, თუ რაიმე მიზეზის გამო (ტრანსპორტის ან
გზის დაზიანება და სხვა) მოგვიხდება დიდი ხნით სიცხეში—
გზაში გაჩერება—ფუტკარი უნდა გადმოვტვირთოთ, გზის
პირას დავალაგოთ და საფრენები გაუხსნათ, რომ სიცხით
შეწუხებული ფუტკრები გამოფრინდნენ, ბუდე წესრიგში მოი-
ყვანონ და გააგრძელონ, საღამოთი ფუტკარს საფრენებს ისევ
დაუკეტავთ, დავტვირთავთ და გზას განვაგრძობთ.

მთაბარობის დროს პირველ რიგში გადავზიდავთ ფუტკარს ხოლო შემდეგ სათადარიგო სკებს, საკუქნაობებს და საფუტკრის სხვა მოწყობილობას.

დანიშნულ ადგილზე მისვლისთანავე, ფუტკარი უნდა გამოვტვირთოთ, დავდგათ რიგებში და საფრენები გაუხსნათ. სხვადასხვა სკის ფუტკრები რომ არ აირიონ და რამდენიმე ოჯახს არ დააფრინდნენ, სკებს საფრენები თანმიმდევრობით კი არ უნდა გაუხსნათ, არამედ საფუტკრის სხვადასხვა ადგილას, რიგების და სკების გამოტოვებით, გამოტოვილ სკებს ხელმეორედ დაუბრუნდებით და საფრენს მაშინ გაუხსნით, როდესაც მეზობელ სკაში ფუტკარმა უკვე მოაწყო გამოფრენა და ასე შემდეგ. როდესაც მოვათავებთ საფრენების გახსნას, საფუტკრეს კიდევ ერთხელ უნდა შემოუაროთ და დავრწმუნდეთ, რომ ყველა სკის საფრენები გახსნილია.

საამანათო ნაყრები, მათი გამოყენება და გადამანა

ზოგ რაიონში ხელსაყრელია ფუტკრის ადრე გამრავლება— გამოყვანა პატარა ნაყრებისა და მხოლოდ 1—1,2 კგ ფუტკრის განაყოფიერებულ დედით გაყიდვა ისეთ რაიონის საფუტკრისათვის, სადაც ღალიანობა გვიან იწყება, ამიტომ საჭიროა საამანათო ნაყრების მიღების, გამოყენების და გადაყვანის წესების მოკლედ გაცნობა.

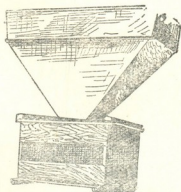
საამანათო ფუტკარს ათავსებენ წვრილი მავთულის ბადის გალიაში, აძლევენ დედას და საკვებს იმდენს, რაც გზაში ეყოფა. ფოსტით ან თვითმფინავით უგზავნიან შემკვეთს. ასეთი წესით მიღებულ ნაყრებს საამანათო ნაყრები ეწოდება.

ამ წესით ფუტკრის გამრავლება მეტად ხელსაყრელია ჩვენი რესპუბლიკის დაბლობ, თბილ რაიონებისათვის, სადაც ღალიანობა ადრე სწყდება და უსაქმოდ დარჩენილი მძლავრი ოჯახების ფუტკრები ტყუილ-უბრალოდ იკარგებიან ნექტარის ძებნაში. (კოლხიდის დაბლობის, ტყიბულის, წყალტუბოს, ქუთაისის, სამტრედიის, ვანის და სხვა რაიონები).

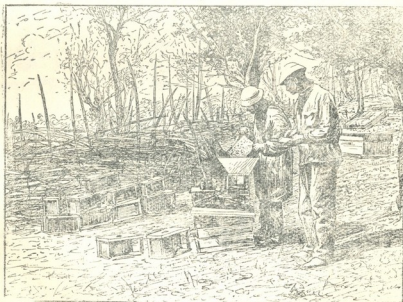
რამდენიმე ცდა ამ მიმართულებით უკვე წარმოებულ იყო და ძალიან კარგი შედეგები იქნა მიღებული.

ეხლაც არის ახალქალაქის, ბოგდანოვკის, გორის, სტალინი-

რის და სხვა რაიონებში მსხვილი საფუტკრეები, რომლებიც შექმნილია საამანათო ნაყრებით, რომლებიც ადგილზე დალიანობის დამთავრების შემდეგ გადმოგზავნილ იქნა მატარებლით—სოხუმის, ლანჩხუთის, ჩხოროწყუს და სხვა რაიონებიდან საქართველოს ყოფილ მეფუტკრეობის სადგურის მიერ 1934 — 35 წლებში.

საამანათო ნაყარს შევადგენთ ახალგაზრდა ფუტკრებისაგან, რომლებსაც მუშა ფუტკრების სამუშაოზე ყოფნის დროს ამოვაცლით და საამანათო გალიაში ჩაბერტყავთ, საამისოდ მომზადებულ თუნუქის და ფანერის დაბრის საშუალებით.

ნახ. 18. საამანათო ნაყრების მომზადება ჩხოროწყუს მეგრული ფუტკრის საჯიშე საფუტკრეში.

ნახ. 19. საამანათო ნაყრების გასაგზავნად მომზადება ჩხოროწყუს მეგრული ფუტკრის საჯიშე საფუტკრეში.

გრამზე მეტი ახალგაზრდა ფუტკარი არ ზის. ჩარჩოს ჩაბერტყვის დროს მოლალე ფუტკრების უმრავლესობა რინდება და სკაში მხოლოდ ახალგაზრდა ფუტკარი დარჩება. უნდა ვერიდოთ მამლების ჩაბერტყვას, რადგანაც ისინი მგზავრობას ძალიან ცუდათ იტანენ და იმავე დროს საამანათო ნაყარის წონას ზრდიან.

რაც ადრეული იქნება საამანათო ნაყარი, იმდენად მეშა ფუტკარი შეიძლება მცირე რაოდენობით იყოს, ამ შემთხვევაში ფუტკრის სუფთა წონა 800—1000 გრ იქნება, უფრო გვიანი 1.200—1.500 გრ.

თუ ფუტკარი იგზავნება ახლო მანძილზე ან გზაში 1—2 დღე-ღამეზე შეტ ხანს არ იქნება, გაგზავნის წინ შხაპით გალიაში მსხდომ ფუტკარს მივაპკურებთ შაქარწყალს, რომლითაც ფუტკრები ჩიჩახვს გაივსებენ და გზაში გამოიზოგავენ; ნაყრების ადგილზე მიტანისთანავე კიდევ ამავე წესით უნდა მიეცეს საკვები.

თუ ნაყრები შორ მანძილზე იგზავნებიან და გზაში რამდენიმე დღე დაჰყოფენ, მათ ეძლევათ შაქარწყალი თუნუქის ქურჭლით, რომელიც მოთავსებულია გალიის ზედა ნაწილში.

უკანასკნელ ხანებში საბჭოთა კავშირის სამხრეთ რესპუბლიკებიდან და მხარეებიდან ჩრდილოეთ მხარეებში გადაგზავნისას საამანათო ნაყრები თავსდებიან ფანერის მსუბუქ ყუთებში, რომელშიაც 1—1,5 კგ ფუტკარი და 2—6 ბუდის ჩარჩო ბარტყით და თაფლით თავსდება.

სამუშაოები მთაბაროების დროს

ფუტკრის სამთაბარო ჩამოყვანის მეორე დღეს, სკები უნდა გაიხსნას, მოსცილდეს სამთაბარო ბადეები და ჩატარებულ იქნას ფუტკრის ოჯახების დაწვრილებითი ხილვა. ფუტკრის გადაყვანის დროს, ხშირია შემთხვევა ჩარჩოების ადგილიდან დაძვრა და ფიქის ჩაგლეჯა, რის შედეგად ხშირად დედა ფუტკარი იღუპება; ხშირად მუშა ფუტკრები სიცხისაგან დაიხოცებიან და სხვ. ყველა აღმოჩენილი ნაკლი სასწრაფოდ გამოსწორებული უნდა იყოს, რომ ღალიანობამ არ უსწროს და ფუტკრის მუშაობა არ შეფერხდეს.

რადგანაც მთავარი ღალიანობა ჩვენში ჩვეულებრივ ხან-
მოკლე იცის, ამიტომ ყველა მოსამზადებელი სამუშაოებს
წინასწარ უნდა იქნას ჩატარებული. ადრევე უნდა მომზადდეს
სათადარიგო სკები ნაყრებისათვის, უნდა შეიკრას ჩარჩოები,
გაიბას მავთული და ჩაიკრას ხელოვნური ფიჭა. ადრევე უნდა
შეუდგეთ გეგმით გათვალისწინებულ დედების და ხელოვნურ
ნაყრების გამოყვანას, მოვამზადოთ თაფლისათვის ტარა და სხვ.

ფუტკრის გადმოყვანისთანავე უნდა დაიდგას სასწოროზე
საკონტროლო სკა (სასწოროზე უნდა დაიდგას მძლავრი და
ჯანმრთელი ოჯახი). საკონტროლო სკა ყოველდღიურად სა-
დამოთი უნდა იწონებოდეს და სკის ჩვენება სათანადო დავ-
თარში უნდა ჩაიწეროს. საკონტროლო სკა ისე უნდა იყოს
მოწყობილი, რომ წვიმამ არ დაასველოს, წინააღმდეგ შემთ-
ხვევაში სასწოროს ჩვენება სწორი არ იქნებოდა; ასეთ საკონ-
ტროლო სკას მნიშვნელობა ეკარგება იმ შემთხვევაში, თუ
საფუტკრის მახლობლად პატარა გამდინარე წყალი არ არის,
პირველ დღესვე უნდა დაიდგას მყუდრო და მზიან ადგილას
კასრი წყლით, რომელზედაც მიყუდებული უნდა იყოს ამო-
ღარული ფიცარი, სადაც ყოველთვის წყალი იდენს.

მეტ შემთხვევაში საფუტკრეს ათავსებენ სოფლიდან მოშო-
რებით, უშუალოდ თაფლოვან მცენარეების მასივებთან, ამი-
ტომ მეფუტკრისათვის და თაფლის გამოსაწურად ადგილზე
უნდა მოეწყოს დროებითი ქოხი.

საუკეთესო ქოხი მზადდება დიქტის ფიცრისაგან. ქოხი
დასაშლელი და მსუბუქი უნდა იყოს, რომ გაადვილდეს მისი
გადატან-გადმოტანა. სამთაბაროდ კარგია აგრეთვე კარავი.
სამთაბარო ქოხი პირველ დღესვე უნდა აიწყოს, რომ მისე-
ლისთანავე შელაგდეს შიგ გასაფუჭებელი იარაღი და მასა-
ლები. თაფლის გამოწურვის დროს რომ ფუტკრებმა ქურდობა
არ დაიწყონ, საჭიროა ქოხი ან კარავი ისე მოეწყოს, რომ
შიგ ფუტკრები არ შევიდნენ.

მთავარ ღალიანობის გამოყენება

სამთაბარო ადგილას ღალიანობა ახლად უნდა დაიწყოს, ამი-
ტომ მეფუტკრის მიზანს ის უნდა შეადგენდეს, რომ ფუტკრის
ოჯახებმა არ იყარონ და არ დასუსტდნენ. ამისათვის ყოველგვა-

რი საშუალება უნდა იხმაროს ბუნებრივ ნაყრების გამოსულობის წინააღმდეგ. რადგანაც აქ ლალიანობა ცხელ ამინდებს ემთხვევა, ამიტომ სკები თუ ჩრდილში არ დგას, ხის ტოტებით ან ბალახით უნდა დაიჩრდილოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში ფუტკარი მუშაობას შეაჩერებს. ამ შემთხვევაში მუშა ფუტკრები მინდორში მუშაობის ნაცვლად, სკიდან გარეთ კედლებზე გამოვროვდებიან და ნაწილი მათგანი საფრენიდან ფრთების სწრაფი ქნევით სუფთა ჰაერს სკაში უშვებს და ბუდეს აგრილებს. ხშირად სიცხისაგან მძიმე, თაფლიანი და ბარტყიანი ჩარჩოები ჩამოწება და თაფლი დაიღვრება, ხოლო ბარტყი კი დაზიანდება, რაც მუშა ფუტკრებს ჩამონგრეულ ფიჭის შენებაზე და დაღვრილ თაფლის კვლავ შეგროვებაზე ზედმეტად აცდენს, ლალიანობის დროს ფუტკრის მუშაობას, ბუდის ხშირი ხილვით ხელი არ უნდა შეუშალოთ. ამ დროს მეფუტკრის სამუშაოს შეადგენს მხოლოდ ფუტკრისათვის ფართობის გადიდება ნექტარის დასაგროვებლად ახალი ფიჭის ჩადგმით, საკუქნაოების დადგმა და თაფლის გამოწურვა.

ლალიანობის დასაწყისში საკუქნაოში აშენებულ ფიჭებს შორის 4—5 ჩარჩოს ხელოვნური ფიჭით ვუდგამთ. ზოგჯერ დედა ფუტკარი საკუქნაოში აღის და იქ კვერცხს სდებს, დარადგანაც საკუქნაოს ჩარჩოები ხშირად სამამლე უჯრედებიანია, იქ დედა ფუტკარი სამამლე კვერცხს ჩასდებს, რაც თაფლის დასაგროვებელ ფართობს ამცირებს და ფუტკრებსაც აცდენს სამამლე ბარტყის გამოზრდა-გამოკვებაზე.

დედა ფუტკარი რომ საკუქნაოში არ ავიდეს, საჭიროა ჩარჩოები ერთმანეთისაგან დაშორებით ჩავდგათ, რომ ფუტკრებმა უჯრედები გააღრმავონ და სათაფლე უჯრედებად აქციონ, სადაც დედა ფუტკარი კვერცხს აღარ ჩასდებს. ამიტომ საკუქნაოში 10—11 ჩარჩოზე მეტი არ უნდა ჩავდგათ. ეს რაოდენობაც შეიძლება შემდეგში შევამციროთ 1—2 ჩარჩოს ამოცლით; ამ დროს საკუქნაოში დარჩენილი ჩარჩოები ერთმანეთისაგან თანდათანობით უნდა დავაშოროთ.

ასეთი ღრმაუჯრედებიანი ჩარჩოები ხელსაყრელია აგრეთვე იმიტომ, რომ ჩარჩოების რაოდენობა მცირდება, ნაკლები

ხელოვნური ფიჭა იხარჯება და პირიქით, მეტ სასაქონლო სანთელს მივიღებთ ანაქრების სახით.

ამავე დროს მეფუტკრეც მუშაობას იადვილებს და აჩქარებს, რადგანაც ამ შემთხვევაში მას უხდება სკიდან მხოლოდ 8—9 ჩარჩოს ამოღება, ხუფების ათლა და ციბრუტზე გამოწურვა ნაცვლად 11—12 ჩარჩოსი. თაფლიც ღრმა უჯრედიდან 8—9 ჩარჩოში უფრო მეტი ჩადის, ვიდრე ჩვეულებრივ უჯრედიან 11—12 ჩარჩოში (დაახლოებით 20—25 კგ, 16—18 კგ ნაცვლად).

მთავარ ღალიანობისას ადგილი რომ არ ჰქონდეს თაფლის დაგროვების დროს დანაკარგებს და ფუტკრები არ მოსცდნენ, საფუტკრეში თითო ფუტკრის ოჯახზე ორი საკუქნაო მაინც უნდა ჰქონდეს, აშენებული ფიჭების რაოდენობა კი არა ნაკლებ 14—15 ჩარჩოსი.

ეს რაოდენობა მით უმეტეს საჭიროა იმ რაიონებში, სადაც მთავარი ღალიანობა ხანმოკლეა და ძლიერი, მაგალითად აკაციიდან, ცაცხვიდან, როდესაც ფუტკრები დღეში 5—8 კგ ნექტარს აგროვებენ.

ორ საკუქნაოს მაგიერ შეიძლება გამოვიყენოთ ბუდის მეორე კორპუსი, რომელშიც ბუდიდან ავიტანთ გადაბეჭდილ ბარტყს და ჩაუდგამთ სათადარიგო აშენებულ ფიჭიან ჩარჩოებს.

ზოგიერთი ოჯახების ფუტკრები, საკუქნაოში ხალისით არ აღიან, ამ შემთხვევაში ბუდიდან დროებით უნდა ავიტანოთ 2—3 ბარტყიანი ან ამდენივე დაუბეჭდავი თაფლიანი ჩარჩო და ცარიელ ფიჭებს შორის მოვათავსოთ.

უხვ ღალიანობის დროს საკუქნაოები ყოველ 3—4 დღეში უნდა დავათვალიეროთ; ფუტკრის მუშაობას ხელი რომ არ შეუშალოთ, საკუქნაოების გასინჯვა საღამოთი უნდა ვაწარმოოთ, ამ დროს საჭირო არ არის საკუქნაოს ყველა ჩარჩოს გასინჯვა, საკმარისია ნაპირა ჩარჩოების ნახვა და დასკვნის გამოტანა, თუ როდის უნდა გამოიწუროს თაფლი ან დაედგას მეორე საკუქნაო. მეტ შემთხვევაში საკუქნაოს შუა ჩარჩოები თაფლით სავსეა, ხოლო ნაპირები კი ნაკლებად, ამ შემთხვევაში ჩარჩოებს ადგილი უნდა შეუცვალოთ: ნაპირა ჩარჩოები შუაგულში გადავიტანოთ და პირიქით.

როდესაც საკუჭნაოს ყველა ჩარჩოებში თაფლი უკვე ჩასხმულია და ფუტკრები ზედა ნაწილის გადაბეჭდვას დაიწყებენ, პირველ საკუჭნაოს ქვეშ — ბუდეზე მეორე საკუჭნაოს ვადგამთ და არ ვუცდით ყველა ფიჭების გადაბეჭდვას, წინააღმდეგ შემთხვევაში ფუტკარს მოვაცდენთ, რადგანაც მათ აღგილი არ ექნებათ ნექტარის მოსათავსებლად.

ფუტკრები მეორე საკუჭნაოში, რომელიც გავსებულ პირველის ქვემოთ არის მოთავსებული, სწრაფად იწყებენ მუშაობას, რადგანაც მათ არ უყვართ ბარტყსა და თაფლს შუა სიციარეღე.

მეორე საკუჭნაოების ხილვა ისევე ხდება, როგორც პირველების. სანამ მეორეში თაფლს დააგროვებენ, ფუტკრები პირველში თაფლს უკვე გადაბეჭდავენ, რის შემდეგ უკვე შეიძლება მათი გამოწურვა.

ზოგ შემთხვევაში ძლიერ ოჯახებს მეორე საკუჭნაოს ქვემოთ, იმავე წესით, მესამეს დავადგამთ და ასე შემდეგ.

თაფლის გამოწურვა

უხვი ღალიანობის დროს, როდესაც ფუტკრებს დღეში 3—4 და მეტი კგ ნექტარი მოაქვთ, საკუჭნაო მეოთხე-მეხუთე დღეს თაფლით აივსება.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, თაფლიანი ჩარჩოები გამოსაწურად უნდა ამოვაცალოთ მაშინ, როდესაც ფუტკრები იწყებენ თაფლის გადაბეჭდვას. დამტკიცებულია, რომ მთავარ ღალიანობის დროს თაფლის ხშირი გამოწურვით გამოსავლიანობას 20—30% ვზრდით, რადგანაც ფუტკრები, გრძნობენ რა მარაგების სინაკლულეს, თაფლის დაგროვებაზე უფრო ბეჯითად მუშაობენ.

ფუტკარი რომ არ გავაცდინოთ, თაფლი გამოსაწურად დღის მეორე ნახევარში უნდა ამოვაცალოთ, რადგანაც დილიდან გაღიზიანებული ფუტკრის ოჯახი მთელი დღის განმავლობაში არ წყნარდება, და ამ დღეს იმ ოჯახში ფუტკრები ნაკლებ ნექტარს დააგროვებენ.

თითოეულ ოჯახიდან ამოცლილი ჩარჩოების და თაფლის რაოდენობა ცალ-ცალკე უნდა აღვნიშნოთ საფუტკრის დავ-

თარში. ჩარჩოში თაფლის რაოდენობა ხელით და დაახლოებითი აწონვით უნდა გამოირკვეს. უკეთესი იქნება თუ ამოცლილ ჩარჩოებს სასწორზე გამოვწონავთ, ჯერ გამოწურვამდე, ხოლო შემდეგ გამოწურვისას. წონებს შორის განსხვავება იქნება ამ ოჯახიდან მიღებული თაფლის რაოდენობა.

სკიდან ამოცლილი თაფლი საფუტკრის სამუშაო ოთახში გადაგვაქვს მხარზე ჩამოკიდებული გადასატანი ყუთით.

სამუშაო ოთახი, სადაც თაფლი უნდა გამოვწუროთ, ნათელი, სუფთა და ფუტკრებისათვის მიუვალი უნდა იყოს.

სკიდან ახლადამოცლილი თაფლი — ციბრუტზე ადვილად გამოიწურება. პირიქით, თუ თაფლიანი ჩარჩოები დიდხნით სკის გარეთ ვამყოფეთ, სკასთან შედარებით დაბალ ტემპერატურაზე, თაფლი ჩარჩოებში გაცივდება, გასქელდება და ძნელი გამოსაწური გახდება. ამ შემთხვევაში, გამოწურვის შემდეგ უჯრედებში თაფლის დიდი რაოდენობა დარჩება. ამიტომ უნდა გვახსოვდეს, რომ თაფლი სკიდან ამოღებისთანავე უნდა გამოიწუროს. თაფლის ციბრუტით გამოწურვამდე, უჯრედების ხუფები უნდა ბასრი დანით ავათალოთ. დანა თუ ცხელი იქნება — მუშაობა უფრო სწრაფათ მიმდინარეობს.

თაფლიან ფიქის აჭრას ვაწარმოებთ ფიქის ასაქრელ დაზგაზე, სადაც თაფლიანი ანაქრები დაზგის მავთულბადიან ფსკერზე დაიწურება.

ციბრუტი რომ კარგად მუშაობდეს, კბილანებზე თაფლის წვეთები უნდა წავაცხოთ.

ორივე მხრიდან თავათლილ ფიქას ციბრუტში ჩავდგამთ, ჩარჩოს ზედა თამასებით — ციბრუტის მოძრაობის მოწინააღმდეგე მიმართულებით, იმ ვარაუდით, რომ მოპირდაპირე ჩარჩოები თანაწონისანი იყვნენ.

ციბრუტს თანაზომიერად ვატრიალებთ ჯერ ნელა, ხოლო შემდეგ ტრიალს თანდათანობით ვუმატებთ. ჩარჩოს პირველ გვერდს ჯერ ნახევრად გამოვწურავთ, შევატრიალებთ მეორე გვერდით, რომელსაც უკვე მთლიანად დავცლით და შემდეგ ისევ პირველ გვერდს საბოლოოდ გამოვწურავთ.

თაფლის გამოწურვას თუ ლალიანობის დროს ვაწარმოებთ, გამოწურული ჩარჩოები შეიძლება მაშინვე ოჯახებს დაუბრუნოთ.

გამოწურვისას თაფლი ფერის მიხედვით უნდა დავახარისხოთ და ერთნაირი თაფლი ერთად გამოვწუროთ. თაფლი თუ დაუმწიფებელი გამოვწურეთ, უკანასკნელი განიერპირიან თავ-ახდილ ქუჩქელში უნდა მოვათავსოთ და 3—4 დღის განმავლობაში მზეზე დავამწიფოთ, მხოლოდ ისე, რომ მას ფუტკრები არ დაეცნენ და ისევ სკებში არ გაზიდონ.

საფუტკრეში თუ ოდნავი ქურდობა გაჩნდა, ჩარჩოების ჩადგმა და საერთო სკის ახსნა უნდა შევაჩეროთ და გამოწურული ჩარჩოები სკებში მხოლოდ საღამო ხანს დავაბრუნოთ.

უნდა კარგად გვახსოვდეს, რომ მთაბარობის ადგილზე ქოხი ან კარავი ისე არ გვაქვს მოწყობილი, რომ უწესო მუშაობით გამოწვეული ქურდობა ადვილად მოვსპოთ, ამიტომ თავიდანვე უნდა დავიცვათ ყველა გამაფრთხილებელი ზომები, რომ ქურდობა არ გამოიწვიოს. ლალიანობის დამთავრებისას კი სკები დღისით აღარ უნდა გავხსნათ. თუ ფუტკრის ბუდეების გასინჯვა აუცილებლობას წარმოადგენს, ამ შემთხვევაში სკები მხოლოდ საღამო ხანს უნდა ვსინჯოთ და ყველა სამუშაო საღამოთი ჩავატაროთ. უღალიანობის დროს თაფლი, თაფლიანი ფიქა, საკუქნაოს ან ბუდის ჩარჩოები, თაფლიანი ციბრუტი და სხვა ხელსაწყოები ან ქურქელი, რომელსაც თაფლი აცხია, სამთაბარო ქოხში ან კარავში არავითარ შემთხვევაში არ უნდა ვიქონიოთ. ყველაფერი ის, რაც ქურდობას გამოიწვევს, ლალიანობის დამთავრებისთანავე უნდა ქოხიდან მოვაშოროთ და ფუტკრებისათვის მიუწვდომელ ადგილას გადავიტანოთ.

ფუტკრის გადაყვანა სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დასამტვერათ

მეფუტკრეობას სახალხო მეურნეობისათვის მნიშვნელობა აქვს არა როგორც მხოლოდ მაღალხარისხოვან საკვებ პროდუქტის თაფლის და წარმოებისათვის ნედლეულის — სანთლის მომცემ დარგს, არამედ ფუტკრების საშუალებით ჯვარედინ

დამტვერვის შედეგად სოფლის მეურნეობის უმოკლესა და უფრო ნაყოფიერად კულტურების მოსაეღიანობა იზრდება. დასტკიცებულია, რომ ფუტკრის დამტვერვის შედეგად მიღებული სოფლის მეურნეობის კულტურების პროდუქციის ღირებულება 10—15-ჯერ აღემატება ფუტკრებისაგან მიღებულ თაფლის და სანთლის ღირებულებას.

ფუტკარი ნექტარის და ჭეოს ძებნაში მთელ რიგ სოფლის მეურნეობის კულტურების ყვავილებზე დაფრინავს და თავის სხეულით ერთი მცენარიდან მეორეზე გადააქვს ყვავალის მტვერი, რომლის საშუალებითაც მცენარის ჯვარედინი განაყოფიერება ხდება.

მცენარეების ჯვარედინი განაყოფიერება რომ კარგად ჩატარდეს, საჭიროა უშუალოდ ამა თუ იმ კულტურის ფართობთან მათი ყვავილობის დროს იმყოფებოდეს საკმაო რაოდენობით ფუტკრის ოჯახები. უამრავი ცდებით დადასტურებულია, რომ რაც ახლო იქნება ფუტკარი ამა თუ იმ მცენარეებთან, იმდენად მეტი ყვავილი განაყოფიერდება და შეფარდებით მისგან მეტი მოსავალიც იქნება მიღებული.

მეფუტკრეობის საკავშირო ინსტრუქციის მიერ დადგენილია, რომ ბალიდან საფუტკრის 250 მ დაშორების შემთხვევაში, ფუტკრის ფრენა ერთი ორად მცირდება, ვიდრე საფუტკრის უშუალოდ ნარგავებში მოთავსების დროს.

მსხვილ ნარგავებთან ბალის სრულ და უკეთეს დამტვერვისათვის საჭიროა ყოველ 500 მ დაშორებით უშუალოდ ბალში დაიდგას 50—60 ოჯახიანი საფუტკრე. ფუტკრის ასეთი განლაგებით ამ საფუტკრის ფუტკარი დამტვერავს 25 ჰექტარ ბალს ანუ თითოეულ ჰექტარ ნარგავზედ 2,5 ფუტკრის ოჯახი მოვა.

ერთ ჰექტარ სათესლე ესპარცეტის დამტვერვისათვის საჭიროა 4 ფუტკრის ოჯახი, მხესუჩხირასათვის ერთი და ბოსტნეულზე ფუტკრის ნახევარი ოჯახი.

მცენარეთა დამტვერვისათვის ფუტკრის მომზადება

სოფლის მეურნეობის კულტურების დამტვერვისათვის ძირითად და გადამწყვეტ მომენტს შეადგენს ოჯახების სიძლიერე. სუსტი ოჯახები, მცირე რაოდენობის მოლალე ფუტკრით,

თითქმის უსარგებლონი არიან ბაღების დამტვერვის დროს ძლიერ ოჯახებს, შედარებით სუსტ ოჯახებთან, დაბალ ტემპერატურის დროსაც კი აკვთ უნარი გაფრინდნენ ღალისათვის, რაც მეტად მნიშვნელოვანია ადრე გაზაფხულზე, როდესაც ხეხილის უმრავლესობა ჰყვავის. ამიტომ მეფუტკრის მიზანს უნდა შეადგენდეს ფუტკრის ოჯახების გაძლიერებისათვის შემოდგომიდანვე მზადება; ამავე დროს ოჯახები ახალგაზრდა დედებით უნდა დავაზამთროთ, რადგანაც ისინი შემოდგომით გვიან სწყვეტენ და გაზაფხულზე ადრე იწყებენ კვერცხის დებას და ამიტომ ოჯახში დაგროვდება დიდი რაოდენობით ახალგაზრდა ფუტკარი.

ერთი კულტურის დაყვავილების შემდეგ, ფუტკარი თან-მინდევრობით უნდა გამოვიყენოთ სხვა კულტურების დასამტვერავად, რომლებიც უფრო გვიან ჰყვავიან და ასე შემდეგ. მაგალითად, ერთი და იგივე საფუტკრის ფუტკარი შეიძლება ჯერ ხეხილის დამტვერვაზე გამოვიყენოთ, შემდეგ საკვებ ბალახების (ესპარცეტი) კულტურებზე და ბოლოს მზესუმზირაზე ან ბამბაზე და სხვ.

სასოფლო-სამეურნეო მცენარეების დამტვერვის ჩასატარებლად ფუტკარი უშუალოდ ნათესებთან, მათი ყვავილობის დაწყებამდე 5 დღით ადრე უნდა მივიყვანოთ.

დასამტვერავად ფუტკრის გადაყვანისას ისევე უნდა მოვაზადოთ ოჯახები და იმავე წესით უნდა გადავიყვანოთ, როგორც მთაბარობისას, განმეორებით ღალიანობაზე.

საფუტკრის მთაბარობიდან დაბრუნება

მთავარი ღალიანობის დამთავრების შემდეგ, საფუტკრე უნდა მოვაზადოთ უკან დასაბრუნებლად ან შემდეგ ღალიანობაზე გადასაქვანად, თუ ასეთი სადმე გვეგულება.

საფუტკრეში ფუტკარი წაჰოსაყვანად ისევე უნდა მოვაზადოთ, როგორც მთაბარობაზე წაყვანისას.

ზოგ, მთიან რაიონებში, მთავარი ღალიანობა აგვისტოს პირველ ნახევარში მთავრდება, რის შემდეგ, თუ რამდენჯერმე წვიმა მოვიდა და შემდეგ ისევე თბილი ამინდი დაიპირა, სექ-

ტემბრის თვეში მცირე საშემოდგომო ღალიანობა განხორციელდა ამ დროს ჰყვავის გვიან — ყვითელი ნარი, პაპისწვერა (შაბუსწვერა) ხელმეორედ აყვავდება სამყურა და სხვა თაფლოვანი მცენარეები. შემოდგომის ასეთ გვალვიანობას საფუტკრისათვის მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგანაც ღალიანობის დროს უკეთესია საფუტკრის ზამთრისათვის მომზადება, დედების შეცვლის ვადა უფრო ხანგრძლივდება, ზამთრის მარაგები ივსება და რაც უმთავრესია, დედა ფუტკარი განაგრძობს კვერცხის დებას და ოჯახებში ზამთრისათვის დიდი რაოდენობით ახალგაზრდა ფუტკარი გროვდება და ეს ოჯახები ზამთარში, ახალგაზრდა ფუტკრებით იზამთრებს. ცნობილია, რომ რაც მეტი ახალგაზრდა ფუტკარი შეჰყვება გუნდს ზამთარში, იმდენად ნაკლებ საკვებს მოიხმარებს ფუტკარი, და ამავდროს გაზაფხულზედაც დედა ადრე იწყებს ამ ოჯახში კვერცხის დებას, რის შედეგად ოჯახი სწრაფად ძლიერდება. ამიტომ შეფუტკრემ უნდა მიიღოს ყოველგვარი ზომები, რომ საფუტკრე ისეთ ადგილას ამთაბაროს, სადაც საშემოდგომო გვიანი ღალიანობა არის.

დასკრთი

ზოგიერთი რაიონების დასახასიათებლად ქვემოთ მოგვყავს საკონტროლო სკის ჩვენებანი და ფენოლოგიური დაკვირვებანი, რასაჟირველია ქვემოთ მოყვანილი მასალა მთლიანად არ ამოსწურავს ამა თუ იმ რაიონის ან ადგილის დახასიათებას ლალიანობის მხრივ, რადგანაც უმეტესობა ამ მასალის დროს მცირე მანძილს შეეხება, ზოგი ამ ცნობებისა მეფუტკრეობის მთელ სეზონსაც კი არ შეიცავს, მაგრამ შემდგომში დაკვირვების გაგრძელებით ნათელ სურათს ვიქონიებთ ამა თუ იმ ადგილის დასახასიათებლად და მეფუტკრესაც გაუადვილდება სამთაბარო ადგილის შერჩევა და მთაბარობის ვადის დადგენა.

თბილისის რაიონის სოფ. გლდანის ფრუნჯეს ხაზ. კოლმეურნეობის საფუტკრის საკონტროლო სკის ჩვენება.

სოფ. გლდანი. 1947 წელი.

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა კგ.	მოიმატა	დააკლდა	სად იმყოფება საფუტკრე
-------------	--------	--------------------------	---------	---------	-----------------------

აპრილი

მარტი	31	35,5	—	—	სოფ. გლდანში თბილისის რაიონი
აპრილი	1	35,7	0,2	—	
"	2	35,4	0,2	—	
"	3	35,7	—	0,2	
"	4	35,5	—	0,2	
"	5	35,7	0,2	—	
"	6	35,9	0,2	—	
"	7	36,1	0,2	—	
"	8	36,4	0,3	—	

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა გრ.	მოიმატა	დააკლდა	სად იმყოფება საფუტკრე
აპრილი	9	36,4	0,3	—	სოფ. გლდან-ში
"	10	36,2	—	0,2	
"	11	36,0	—	0,2	
"	12	35,9	—	0,1	
"	13	36,2	0,3	—	
"	14	36,5	0,3	—	
"	15	36,9	0,4	—	
"	16	36,7	—	0,2	
"	17	37,0	0,3	—	
"	18	37,4	0,4	—	
"	19	38,0	0,6	—	
"	20	38,7	1,3	—	
"	21	38,3	—	0,4	
"	22	38,1	—	0,2	
"	23	38,0	—	0,1	
"	24	38,2	0,2	—	
"	25	38,2	—	—	
"	26	38,0	—	0,2	
"	27	37,9	—	0,1	
"	28	37,9	—	—	
"	29	37,8	—	0,1	
"	30	37,7	—	0,1	

მ ა ი ბ ი

მაისი	1	37,6	—	0,1
"	2	37,7	0,1	—
"	3	37,3	—	0,4
"	4	37,0	—	0,3
"	5	36,9	—	0,1
"	6	36,7	—	0,2
"	7	36,5	—	0,2
"	8	36,4	—	0,1
"	9	36,4	—	—
"	10	36,0	—	0,4
"	11	35,9	—	0,1
"	12	35,9	—	—
"	13	36,1	0,2	—
"	14	36,2	0,1	—
"	15	36,4	—	0,2
"	16	36,5	0,1	—
"	17	36,5	—	—
"	18	36,1	—	0,4
"	19	36,2	0,1	—

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სისწრაფის წონა კგ.	მოიმატა	დააკლდა	სად იმყოფება საფურცლები	
მაისი	20	36,4	0,2	—	სოფ. გლდან-ში დედგა საკუთკაო წონით 8 კგ	
"	21	36,7	0,4	—		
"	22	37,0	0,3	—		
"	23	41,3	0,3	—		
"	24	45,3	—	—		
"	25	45,4	0,1	—		
"	26	45,7	0,4	—		
"	27	41,0	0,3	—		
"	28	46,3	0,3	—		
"	29	46,8	0,5	—		
"	30	47,2	0,4	—		
"	31	46,9	—	0,3		
ი ა გ ნ ი ს ი						
ივნისი	1	47,0	0,1	—		
"	2	47,1	0,1	—		
"	3	47,5	0,4	—		
"	4	47,9	0,5	—		
"	5	48,6	0,7	—		
"	6	49,1	0,5	—		
"	7	48,8	—	0,3		
"	8	49,5	0,7	—		
"	9	49,0	—	0,5		
"	10	48,6	—	0,4		
"	11	48,9	0,3	—		
"	12	50,0	1,1	—		
"	13	50,4	0,4	—		
"	14	50,6	0,2	—		
"	15	50,3	—	0,3		
"	16	50,3	—	—		
"	17	51,0	0,7	—		
"	18	51,6	0,6	—		
"	19	51,3	—	0,3		
"	20	51,5	0,2	—		
"	21	52,0	0,5	—		
"	22	51,7	—	0,3		
"	23	51,5	—	0,2		
"	24	51,4	—	0,1		
"	25	25 ივნისიდან საფურცლები ამოთარეს დმანისის რაიონში სოფელ ზემო-ყარაბულახში.				
დმანისის რაიონი. სოფელი ზემო-ყარაბულახი						
ივნისი	30	51,0	—	—		

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა კგ.	მოიმატა	დააკლდა	სად იმყოფება საფუტკრე
-------------	--------	--------------------------	---------	---------	-----------------------

ი ვ მ ი ს ი

ივლისი	1	54,5	0,5	—	დმანისის რაიონი სოფ. ზემო-ყარაბულაზში
"	2	55,0	0,5	—	
"	3	55,5	0,5	—	
"	4	56,0	0,5	—	
"	5	55,4	—	0,6	
"	6	55,0	—	0,4	
"	7	54,9	—	0,1	
"	8	55,1	0,2	—	
"	9	55,5	0,4	—	
"	10	56,0	0,5	—	
"	11	56,7	0,7	—	
"	12	58,1	1,4	—	
"	13	59,0	0,9	—	
"	14	60,0	0,1	—	
"	15	59,4	—	0,6	
"	16	59,8	0,4	—	
"	17	61,5	0,7	—	
"	18	63,5	2,0	—	
"	19	65,5	2,0	—	
"	20	67,3	2,2	—	
"	21	66,5	—	0,8	
"	22	ივლისის გაღოწურეს საკონტროლო სკა, მიღებულია საუკუნოდან 12 კგ. თაფლი.			
"	23	56,0	—	—	
"	24	56,9	0,9	—	
"	25	58,5	1,6	—	
"	26	60,4	1,9	—	
"	27	62,5	2,1	—	
"	28	65,0	2,5	—	
"	29	64,3	—	0,7	
"	30	64,4	0,1	—	
"	31	64,7	0,3	—	

ა გ ვ ი ს ტ მ

აგვისტო	1	66,5	1,8	—	
"	2	67,3	0,8	—	
"	3	68,0	—	—	
"	4	69,0	1,0	—	
"	5	71,1	2,1	—	
"	6	მეორეთ გამოიწურა, თაფლი 15 კგ			
"	7				

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა კგ.	მოიმატა	დააკლდა	სად იმყოფება საფუტკე
-------------	--------	--------------------------	---------	---------	----------------------

	ა	გ	ვ	ი	ს	ტ	ზ	
აგვისტო	8	56,0	—	—	—	—	დმანიის რაიონი	
"	9	56,3	0,3	—	—	—	სოფ. ზემო-ყარაბულახში	
"	10	56,4	0,1	—	—	—		
"	11	56,6	0,2	—	—	—		
"	12	56,3	—	—	—	0,3		
"	13	56,6	0,3	—	—	—		
"	14	57,0	0,4	—	—	—		
"	15	57,2	0,2	—	—	—		
"	16	56,8	—	—	—	0,4		
"	17	56,6	—	—	—	0,2		
"	18	57,0	0,3	—	—	—		
"	19	57,3	0,3	—	—	—		
"	20	57,5	0,2	—	—	—		
"	21	57,7	0,2	—	—	—		
"	22	57,3	0,4	—	—	—		
"	23	57,2	—	—	—	0,1		
"	24	57,3	0,1	—	—	—		
"	25	57,5	0,2	—	—	—		
"	26	57,7	0,2	—	—	—		
"	27	57,9	0,2	—	—	—		
"	28	57,6	0,3	—	—	—		
"	29	გადმოყვანილია ფუტკარი გლდანში საზამთროდ. 1948 წელი სოფ. გლდანი						

	ა	პ	რ	ი	ვ	ი
აპრილი	1	36,2	—	—	—	—
"	2	36,3	0,1	—	—	—
"	3	36,6	0,3	—	—	—
"	4	36,8	0,2	—	—	—
"	5	37,0	0,2	—	—	—
"	6	37,3	0,3	—	—	—
"	7	37,6	0,3	—	—	—
"	8	38,3	0,7	—	—	—
"	9	38,7	0,4	—	—	—
"	10	39,1	0,4	—	—	—
"	11	40	0,9	—	—	—
"	12	41	1,0	—	—	—
"	13	41,7	0,7	—	—	—
"	14	41,6	—	—	—	0,1
"	15	42	0,4	—	—	—
"	16	42,4	0,4	—	—	—

საქართველოს
 ეროვნული
 უნივერსიტეტი
 ბა. საფურც-
 კრე

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტრო- ლო სკის წონა გმ.	მოიმატა	დააკლდა	საფურც- კრე
აპრილი	17	41,9	—	0,5	სოფ. გლდანში
"	18	41,7	—	0,2	
"	19	41,5	—	0,2	
"	20	41,2	—	0,3	
"	21	41,2	—	—	
"	22	40,9	—	0,3	
"	23	40,7	—	0,2	
"	24	40,6	—	0,1	
"	25	40,6	—	—	
"	26	40,2	—	0,4	
"	27	40,0	—	0,2	
"	28	39,9	—	0,1	
"	29	39,6	—	0,3	
"	30	39,5	—	0,1	
მ ა ი ს ი					
მაისი	1	39,2	—	0,3	
"	2	38,9	—	0,3	
"	3	38,7	—	0,2	
"	4	38,4	—	0,3	
"	5	38,0	—	0,4	
"	6	37,7	—	0,3	
"	7	37,5	—	0,2	
"	8	37,3	—	0,2	
"	9	36,9	—	0,4	
"	10	36,7	—	0,2	
"	11	36,6	—	0,1	
"	12	36,7	0,1	—	
"	13	36,7	—	—	
"	14	36,8	0,1	—	
"	15	36,6	—	0,2	
"	16	36,5	—	0,1	
"	17	36,1	—	0,4	
"	18	35,9	—	0,2	
"	19	36,1	0,2	—	
"	20	36,4	0,3	—	
"	21	36,6	0,2	—	
"	22	36,8	0,2	—	
"	23	36,5	—	0,3	
"	24	36,5	—	—	
"	25	36,7	0,2	—	
"	26	37,0	0,3	—	

საქართველოს
საგარეო ურთიერთ-
ობის მინისტრის
სამეცნიერო ცენტრი

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტრო- ლო სკის წონა კგ.	მოიმატა	დააკლდა	სად იმყოფებო- ბა საფუტ- კრე
----------------	--------	----------------------------------	---------	---------	-----------------------------------

მ ა ი ს ი

მაისი	27	41,7	—	—	მინდორში სოფ. გლდა- ნის 5 კილომ. მოშორებით. დაედგა სა- კუბნაო.
"	28	44,7	—	—	
"	29	44,6	—	0,1	
"	30	44,4	—	0,2	
"	31	44,5	—	0,1	

ი ე ნ ი ს ი

ივნისი	1	44,8	0,3	—	გამოწურულია თავლი საკონტროლო სკიდან 10 კგ.	
"	2	45,3	0,5	—		
"	3	45,6	0,3	—		
"	4	45,9	0,3	—		
"	5	46,3	0,4	—		
"	6	46,6	0,3	—		
"	7	46,3	—	0,3		
"	8	46,6	0,3	—		
"	9	47,0	0,4	—		
"	10	47,8	0,8	—		
"	11	49,0	1,2	—		
"	12	50,0	1,0	—		
"	13	49,6	—	0,4		
"	14	49,8	0,2	—		
"	15	50,5	0,7	—		
"	16	51,7	1,2	—		
"	17	53,8	2,1	—		
"	18	55,9	2,1	—		
"	19	58	2,1	—		
"	20	60	2,0	—		
"	21	59,5	—	0,5		
"	22	62,6	3,1	—		
"	23	64,8	2,2	—		
"	24	65,6	1,8	—		
"	25	—	—	—		
"	26	გამოწურულია თავლი საკონტროლო სკიდან 10 კგ.				
"	27	58	—	—		
"	28	58,7	0,7	—		
"	29	60,7	2,0	—		
"	30	62,0	1,3	—		

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა კგ.	მოიმატა	დააკლდა	სად იმყოფებოდა საფუტკრე
----------------	--------	--------------------------------	---------	---------	----------------------------

ი ვ მ ი ს ი

ივლისი	1	63,0	1,0	—	მინდორში სოფ. გლდანის 5 კმ. მოშორებით
"	2	62,6	—	0,4	
"	3	62,3	—	0,3	
"	4	62,5	0,2	—	
"	5	64,0	1,5	—	
"	6	65,6	1,6	—	
"	7	67,7	2,1	—	
"	8	70,0	2,3	—	
"	9	გამოწურულია თავილი საკონტროლო სკიდან 15 კგ			
"	10	58,7	—	—	
"	11	60,8	2,1	—	
"	12	62,4	2,4	—	
"	13	62,3	—	0,1	
"	14	61,8	—	0,5	
"	15	61,6	—	0,2	
"	16	61,4	—	0,2	
"	17	61,3	—	0,1	
"	18	61,6	0,3	—	
"	19	61,8	0,2	—	
"	20	61,9	0,1	—	
"	21	62,1	0,2	—	
"	22	62,7	0,6	—	
"	23	63	0,3	—	
"	24	63,2	0,2	—	
"	25	64,2	1,0	—	
"	26	64,1	—	0,2	
"	27	63,9	—	0,1	
"	28	63,9	—	—	
"	29	64,1	0,2	—	
"	30	63,9	—	0,2	
"	31	63,8	—	0,1	

ა გ ვ ი ს ტ ე

აგვისტო	1	63,4	—	0,4
"	2	63,3	—	0,1
"	3	63,7	0,4	—
"	4	63,8	0,1	—
"	5	63,7	—	0,1
"	6	63,4	—	0,3
"	7	63,2	—	0,2

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა კგ.	მოიმატა	დაკლდა	სად იმყოფება საფუტკრე
-------------	--------	--------------------------	---------	--------	-----------------------

ა გ ვ ი ს ტ ზ

აგვისტო	8	63,0	—	0,2	მინდორში სოფ. გლდან- ნის აკმ. მოშორებით
"	9	62,8	—	0,2	
"	10	62,3	—	0,2	
"	11	62,3	—	0,2	
"	12	62,3	—	—	
"	13	62,2	—	0,1	

ფუტკარი გადმოიყვანეს მინდორიდან სოფ. გლდანში.

1 9 4 9 წ ე ლ ი
ა ბ რ ი ლ ი

აპრილი	10	34,25	—	—	სოფ. გლდან- ში
"	11	34,1	—	0,15	
"	12	34,05	—	0,05	
"	13	33,95	—	0,05	
"	14	33,9	—	0,05	
"	15	33,8	—	0,1	
"	16	34	0,2	—	
"	17	34	—	—	
"	18	34,05	0,05	—	
"	19	34,2	0,15	—	
"	20	34,0	—	0,2	
"	21	33,9	—	0,1	
"	22	33,8	—	0,1	
"	23	34,1	1,25	—	
"	24	33,95	—	0,15	
"	25	33,5	—	0,1	
"	26	33,7	0	0,05	
"	27	33,75	0,05	—	
"	28	34,1	0,35	—	
"	29	34,8	0,7	—	

მ ა ი ს ი

მაისი	1	35,2	—	—
"	2	35,2	0,3	—
"	3	35,4	—	0,1
"	4	35,4	—	—
"	5	35,1	—	0,3
"	6	35,0	—	0,1
"	7	35,1	0,1	—
"	8	34,9	—	0,2
"	9	34,7	—	0,2

წელი და თვე	რიცხვი	საქონლო წონა კგ	მიმართ	დააკლდა	საღმრთო და საფუტკრე
-------------	--------	-----------------	--------	---------	---------------------

მ ა ი ს ი

მაისი	10	346	—	0,1
"	11	31,7	0,1	—
"	12	4,7	—	—
"	13	346	—	0,1
"	14	34,5	—	0,1
"	15	34,4	—	0,1
"	16	34,3	—	0,1
"	17	34,2	—	0,1
"	18	34,2	—	—
"	19	34,1	—	0,1
"	20	34,0	—	0,1
"	21	33,8	—	0,2
"	22	35,5	—	0,3
"	23	33,5	—	—
"	24	33,5	—	—
"	25	33,5	—	—
"	26	33,7	0,2	—
"	27	34,0	0,3	—
"	28	33,6	—	0,4
"	29	34,6	—	—
"	30	42,8	7,1	—
"	31	42,8	—	—

სოფ. გლდანში

დაეღვა საკუქნაო

ი ვ ს ი ს ი

ივნისი	1	42,8	—	—
"	2	42,6	—	0,2
"	3	42,3	—	0,3
"	4	43,0	0,7	—
"		42,6	—	0,4
ფუტკარი წაიყვანეს საშობაბროდ				
"	9	43	—	—
"	10	44,2	1,2	—
"	11	44,7	0,5	—
"	12	45,5	0,8	—
"	13	47,2	2,3	—
"	14	49,2	2,0	—
"	15	48,4	—	0,8
"	16	48,8	0,4	—
"	17	49,5	0,7	—

მინდორში სოფ. გლდანის 5 კილომეტრის დაშორებით

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სკოლა წონა კგ	მიიმატა	დააკლდა	სად იმყოფებოდა და საფუტკრე
-------------	--------	--------------------------	---------	---------	----------------------------

ო ვ ნ ი ს ი

ივნისი	18	51,1	16	—	მინდორში სოფ. გლდანთან 5 კმ. დაშორებით
"	19	52,0	—	—	
"	20	51,5	—	0,5	
"	21	51,3	—	—	
"	22	52	0,7	—	
"	23	51,6	—	0,4	
"	24	52,8	1,2	—	
"	25	53,5	1,8	—	
"	26	54,5	1,3	—	
"	27	55,0	0,5	—	
"	28	54,8	—	0,2	
"	29	54,8	—	—	
"	30	55,0	—	0,2	
"	31	55,5	0,5	—	

ი ვ ნ ი ს ი

ივლისი	1	55,5	—	—	გამოწურული საკონტროლი სკიდაა 10 კგ თაფლი
"	2	55,3	—	0,2	
"	3	57,0	2,3	—	
"	4	57,0	—	—	
"	5	58,0	1,0	—	
"	6	59,0	1,0	—	
"	7	59,5	0,5	—	
"	8	60,0	0,5	—	
"	9	60,3	0,3	—	
"	10	60,0	—	0,3	
"	11	62,4	2,4	—	
"	12	64,3	2,1	—	
"	13	65,0	0,7	—	
"	14	66,0	0,5	—	
"	15	66,3	0,3	—	
"	16	67,0	0,7	—	
"	17	67,2	0,2	—	
"	18	67,5	0,3	—	
"	19	67,5	—	—	
"	20	67,5	—	—	
"	21	67,3	—	0,2	
"	22	67,5	0,2	—	
"	23	67,4	—	0,1	
"	24	67,2	—	1,2	
"	25	67,0	—	—	

საქსტატიკოს ცენტრი
საქართველო

წელი და თვე	რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა კმ	მოიმატა	დაკლდა	სად იმართება საფუტკრე
-------------	--------	-------------------------	---------	--------	-----------------------

ი ვ ლ ი ს ი

ივლისი	26	56,9	—	0,1	მინდორში სოფ. გლდანნიდან 5 კმ. დაშორებით
"	27	57,1	0,2	—	
"	28	56,9	—	0,2	
"	29	56,9	—	—	
"	30	56,7	—	0,2	

ა გ ვ ი ს ტ ა

აგვისტო	1	56,9	0,2	—
"	2	57,0	0,1	—
"	3	57,2	0,2	—
"	4	57,3	0,1	—
"	5	57,4	0,1	—
"	6	57,5	0,1	—
"	7	57,4	—	0,1
"	8	57,2	—	0,2
"	9	57,1	—	—

ფურცარი გადმოამატარეს სახამთროდ ს. გლდანში

სოფ. გლდანნი

"	13	56,8	—	—
"	14	56,7	—	0,1
"	15	56,6	—	0,1
"	16	56,4	—	0,2
"	17	56,35	—	—
"	18	56,2	—	0,150
"	19	56,2	—	—
"	20	56,0	—	—
"	21	55,8	—	0,2
"	22	55,9	0,1	—
"	23	56,1	0,2	—
"	24	56,25	1,15	—
"	25	56,4	0,15	—
"	26	56,7	0,3	—
"	27	57,1	0,4	—
"	28	57,6	0,5	—
"	29	57,7	0,1	—
"	30	57,5	0,2	—
"	31	57,2	0,3	—

ქვემო ავჭალის ბერიას სახ. კოლმეურნეობის საფუტკრის საკონტროლო სკის ჩვენება.

საფუტკრე გარდაბანის რაიონიდან გადამთაბარებულია საგარეჯოს რაიონში სართიქალის მინდვრებში, 20/V—1948 წ. საკონტროლო სკის ჩვენება.

21	მაისს	მოიმატა	0,4	კგ
22	"	"	1,1	"
23	"	"	0,6	"
24	"	"	1,1	"
25	"	"	1,6	"
26	"	"	1,5	"
27	"	"	0,9	"
28	"	"	1,3	"
29	"	"	0,0	"
30	"	"	1,8	"
1	ივნისს	"	1,7	"
2	"	"	1,9	"
3	"	"	1,7	"
4	"	"	1,0	"

საფუტკრე 5 ივნისს გადამთაბარებულია მთაში წალკის რაიონში სოფ. წალკის მიდამოებში, სადაც სასწორმა უჩვენა:

6	ივნისს	მოიმატა	0,8	კგ
7	"	"	1,2	"
8	"	"	2,0	"
9	"	"	1,2	"
10	"	"	1,2	"
11	"	"	2,0	"
12	"	"	2,9	"
13	"	"	3,5	"
14	"	"	1,0	"
15	"	"	2,0	"
16	"	"	3,0	"
17	"	"	2,9	"
18	"	"	3,0	"
19	"	"	1,1	"
20	"	"	0,5	"
21	"	"	0,4	"
22	"	"	0,3	"

ივნისი	მოიმატა	კგ
23	0,2	
24	0,5	
25	2,5	
26	2,7	
27	0,9	
28	0,3	
29	0,3	

ხანგრძლივი გვალვების შემდეგ ნექტარის გამოყოფა არ იყო და საფუტკრე გადამთაბარებულ იქნა მარნეულის რაიონში ბამბის და თამბაქოს ყვავილებზე.

საკონტროლო სკების ჩვენება წალკის რაიონში მთავარი დალიანობის დროს 1949 წელში.

ჭყვეის თეთრი სამყურა, ესპარკეტი, ქონდარი, ძიძო, სალბი, ყვითელი და სხვა სახის ნარი და მინდვრის სხვა თაფლოვანი მცენარეები.

სოფელი ნარდევანი			სოფ.	აიზამა
12	ივლისი	მოიმატა 0,9 კგ	მოიმატა	1,5
13	"	1,4 "	"	2,5
14	"	4,5 "	"	2,4
15	"	3,8 "	"	3,5
16	"	2,4 "	"	2,3
17	"	3,0 "	"	4,4
18	"	2,6 "	"	3,2

სოფელი ნარდევანი

სოფ. აიზამა

19	ივლისი	მოიმატა 3,4 კგ	მოიმატა	2,6
20	"	3,6 "	"	3,0
21	"	3,9 "	"	3,1
22	"	3,2 "	"	3,5
23	"	3,6 "	"	2,5
24	"	3,6 "	"	2,2
25	"	2,4 "	"	2,0
26	"	3,0 "	"	2,8
27	"	2,4 "	ქარი	1,8
28	"	1,6 "	"	2,2
29	"	0,8 "	"	1,1
30	"	0,6 "	"	0,6

სულ მოიმატა 50,7 კგ სულ მოიმატა 47,2 კგ

ამის შემდეგ ხანგრძლივმა წვიმებმა და ქარმა შეწყვიტა დალიანობა.

რაიონები	საკონტროლო სკის წონა კვტრ			ქაერის ტემპერატურა			ფაქტობრივი წონის სიდიდე	თავდასრულებული მუშაობის შედეგობა	
	საერთო წონა	მოიხატა	ფაქტობრივი	დღის 7 საათზე	დღის 1 საათზე	საღამოს 8 საათზე			დაწყებული	დასრულებული
19	42,0	—	—	5	10	6	მოღრუბლ. მცირე ქარი	არ იყო	—	—
20	42,0	—	—	5	9,5	5	საშ. ქარი	" "	—	—
21	42,0	—	0,1	4	5	3	წვიმა, ძლიერი ქარი	" "	—	—
22	41,9	—	—	0	4	4	მოწმენდილი, ძლიერი ქარი	" "	—	—
23	სასწორი არ იწონებოდა			4	6	2	ღამით ქარიშხალი, წვიმა	" "	—	—
24				0	2	1	თოვლი	" "	—	—
25				0	4	0	მოღრუბლ. მძლავრი ქარი	" "	—	—
26				1	5	4	მოღრუბლ. ქარი, წვიმა	" "	—	—
27				1	5	4	" "	" "	—	—
28				5	9,5	4	წვიმა	" "	—	—
29				3	5	2	წვიმა, საშუალო ქარი	" "	—	—
30				1	5	3	მოღრუბლული, ქარი საშუალო	" "	—	—
31				1	5	2	წვიმა	" "	—	—
0 0 6 0 6 3 6 0										
1				0	5	1	მოღრუბლ. ქარი, თოვლი	არ იყო	—	—
2				—1	4	0	თოვლი, ქარი	" "	—	—
3				—5	2	—1	თოვლი	" "	—	—
4				—7	3	4	მოწმენდილი	" "	—	—
5				—1,5	9	8	"	მცირე—2 ს.	—	—
6				6	13	8	"	მცირე 2,5 ს.	—	—

რაიონი	საკონტროლო სკის წონა კვტრ			ქაერის ტემპერატურა			ს ს ა მ მ ა	ფეტერის ფრენის საძლიერე	თაღო რეპარაციების შედეგობა	
	საერთო წონა	მომბატა	დაკლდა	დღის 7 საათზე	დღის 1 საათზე	ს ღამის 8 საათზე			დაწვენი	დაწვენი რეპარაცია
7				4	15	10		მეტირე 3 ს. არ იყო	—	—
8				4	15	10		მეტირე 3 ს. არ იყო	—	—
9				4	15	10		მეტირე 3 ს. არ იყო	—	—
10				1	10	6		მეტირე 2 ს. 2 ს.	—	—
11				6	11	6		მეტირე 2,5 ს. 3,5 ს.	—	—
12				6	14	9		მეტირე 2,5 ს. 2 საათი	—	—
13				1	17	10		მეტირე 2,5 ს. 2 "	—	—
14				4	14	11		მეტირე 2,5 "	—	—
15				8	18	12		მეტირე 2,5 "	—	—
16				7	16	8		მეტირე 1,5 "	—	—
17				6	8	5		მეტირე 2 საათი	—	—
18				6	17	7		მეტირე 2,5 ს.	—	—
19				6	17	7		მეტირე 2,5 ს.	—	—
20				6	14	10		მეტირე 2,5 ს.	—	—
21				8	18	12		მეტირე 2,5 ს.	—	—
22				10	12	10		მეტირე 4,5 ს.	—	—
23				6	16	9		საშუალო 5 ს.	—	—
24				6	16	9		საშუალო 6 ს.	—	—
25				1	18	12		საშუალო 7,5 ს.	—	—
26				2	18	8		მეტირე 1,5	—	—
27				3	19	4			—	—
28				5	20	10			—	—
29				7	15	12			—	—

საწილი არ იწინებოდა

თაღო რეპარაციების შედეგობა
 დაწვენი
 დაწვენი რეპარაცია

ტემპერ.

მ.

რაიები	საკონტროლო სკის წონა კგ-მ			საჭრის ტემპ-ჩატემა			ფურცლის ფურცლის სი-ლინგა	თაფლოვანი მუცხარეების დაეკრება
	საერთო წონა	მომამტა	ფაქტუა	ფურცის 7 სა-თხე	ფურცის 1 საათზე	საღამოს 8 საათზე		

საქართველოს
საბჭოთა
სოციალისტური
რესპუბლიკის
საგარეო
დაცვის
მინისტროს
საინჟინერო-ტექნიკური
სამსახური

				მ	ა	ა	ბ	ბ	ფურცლის ფურცლის სი-ლინგა	
1				10	19	14	მოდერნულ.	მეორე 3,5 საათი		
2				12	21	16	ფაქტით ფაქტ მოწმებულ.	საშ. 5,6 საათი		
3				10	10,5	10	წვიმა, ძლიერი ქარი	არ იყო		
4				9	10	10	მოდერნულ.	" "		
5				9	9	6	" "	" "		
6				9	9	6	" "	" "		
7				9	9	6	" "	" "		
8				9	9	6	" "	" "		
9				9	9	6	" "	" "		
10				9	9	6	" "	" "		
11				9	9	6	" "	" "		
12				9	9	6	" "	" "		
13				9	9	6	" "	" "		
14				9	9	6	" "	" "		
15				9	9	6	" "	" "		
16				9	9	6	" "	" "		
17				9	9	6	" "	" "		
18				9	9	6	" "	" "		
19				9	9	6	" "	" "		
20				9	9	6	" "	" "		
21				9	9	6	" "	" "		

სასწრაზო არ იწმენდება

წვიმა

ატამი

ტემპ-ლი

მსხალი

რაიონები	საკონტროლო სკოლა ვინა კვება			შეჯიბრების ტემპ-ჩატება			ფურცლის ფურცლის საძლიერე	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის განყოფილება	
	საერთო რაოდენობა	შეჯიბრება	დააკლდა	ფურცლის 7 საათზე	ფურცლის 1 საათზე	საერთო 8 საათზე		დაწესდა	ფარგულა
22				10	15	10	მოღობებლილი, ქარი	საშ. 7 საათი	ბალი ალუბ.
23				10	11	7	წვიმა, ქარი	არ იყო	
24				10	18	12	მოწმენდილი	საშ. 8 საათი	
25				10	12	14	"	საშ. 8	
26				10	24	16	"	ქარგი 9	
27				10	26	20	"	ქარგი 9	
28	48,3			17	29	20	"	ქარგი 9	
29	48,3	—	—	15	25	15	ცვლებადი	ქარგი 7	
30	48,3	—	0,1	10	20	14	მოღობებლილი	სუსტი 7	
31	48,3	—	—	8	25	15	მოწმენდილი, ქარი	მცირე 7,5 ს.	
ს ა რ ი ლ ი									
1	48,2	—	—	8	25	15	მოწმენდილი	საშუალო 8 საათი	—
2	48,2	—	—	8	31	25	"	9	—
3	48,2	—	0,2	9	27	18	"	9	—
4	48,0	—	—	11	17	15	" მცირე ქარი	მცირე 6	—
5	48,0	—	0,3	11	16	11	მოღობებლ. საშუალ.	6,5	—
6	42,8	—	—	5	26	13	მოწმენდილი	8	—
7	42,8	—	—	9	17	11	ცვლებადი	7,5	—
8	42,8	—	0,1	11	16	10	მოღობებლ. ქარი	7,0	—
9	42,7	—	—	8	18	14	მოწმენდილი	8	—
									ბალი ტენჯი

აღწერა	საკონტროლო სკის წონა კ/გრ			პეჯის ტემპ-რატურა			ა ბ ვ გ დ ე	ფუტკის ფუნის სი-ლიერე	თაღლითქანი მ. ფიაროვას ვეფიქორია	
	ფაქტობრივი	პეჯი	ინდივიდუალური	ფაქტობრივი 7 სა-ათი	მეტალი 11 საათი	საღამოს 8 საათზე			კონტროლი	კონტროლი
10	42,7	—	—	12	25	15	მოწმენდილი	საშ. 8 საათი	ვაშლი	
11	42,7	—	—	11	18	14	მე. ქარი	6		
12	42,7	—	—	10	16	10	მიღრუბლ. საშ. ქარი	6,5		
13	42,7	—	—	8	11	10	მიღრ. წვიმა	მცირე 2 საათ.		
14	42,7	—	0,2	9	12	8	წვიმა, საშუალო ქარი	არ იყო		
15	42,5	—	—	7	11	8	წვიმა, საშ. ქარი	—		
16	42,5	—	0,1	6,5	10,5	6	წვიმა, მიღრევი ქარი	—		
17	42,4	—	—	5	9	8	—	—		
18	42,4	—	0,1	9	10	10	—	—		
19	42,3	—	—	9	25	12	მოწმენდილი	საშ. 8,5		
20	42,3	0,3	—	5	25	11	—	კარგი 8,5		
21	42,6	—	—	6	18	10	მოწმ. ქარი საშ.	საშუალო 8 ს.		
22	42,6	—	—	5	20	10	—	—		
23	42,6	—	—	5	18	11	—	—		
24	42,6	—	0,2	6	17	13	ცვალებადი, მიღრ. ქარი	—		
25	42,4	—	—	11	17	13	მიღრუბ. ქარ. საშ.	—		
26	42,4	—	—	11	15	10	წვიმა	მცირე 3 საათი		
27	42,4	—	—	9	15	9	წვიმა, ქარი	არ იყო		
28	42,4	—	—	4	15	10	ცვალებადი, მცირე წვიმა	მცირე 4 საათი		
29	42,4	—	—	6	17	11	მცირე მიღრუბლ.	მცირე 7		
30	42,4	0,6	—	5	23	12	მოწმენდილი	კარგად 8,5		

ტუნგი

რაიონი	საკონტროლო სკის წონა კგ-ში			მეფრის ტენე-რაქტუზა			მ მ ი ნ დ ი	ფაქტრის ფრების სი-ღრმე	თაფლიანი მცენარეების ფაქტურა	
	საერთო წონა	მოხარება	დააკლდა	ფრის 7 სა-თხე	ფრის 10 სათხე	სადამის 8 სათხე			ფაქტურა	ფაქტურა
1	43,0	0,5	—	13	18	13	მოწმენდილი მე. კარი	კარგად 9 სათ.		
2	43,5	2,7	—	6	25	14	მოწმენდილი	ძალიან კარგ. 9 ს.		
3	46,2	1,8	—	7	23	12	"	"		აკაცია
4	48,0	4,0	—	26	26	16	"	"		
5	52,0	—	0,4	13	23	13	მოღრუბლ. მძლავრი კარი	მცირე 6 სათი		
6	51,6	—	0,4	9	16	12	"	მცირე 8 სათი		
7	51,2	2,4	—	8	18	15	მოწმენდილი მცირე კარი	კარგად 8,5	მანდა-ჩინი	
8	53,6	1,8	—	9	21	15	"	საშუალოდ 8,5	ფორთ-	
9	55,4	2,1	—	9	21	15,5	"	საშუალოდ 9	დაედ-	
10	65*	0,9	—	10,5	21	16	მოღრუბ. მცირე კარი	საშუალოდ 8,5	გა სა-	
11	66*	0,8	—	13	20	16	"	მცირე 8,5	კუქნათ	
12	67*	—	0,5	14	20	16	მოღრუბ. მცირე კარი	მცირე 8 სათი		
13	66*	—	0,5	14	18	16	წვიმა	მცირე 5 სათი		
14	66*	—	—	14	16	13	"	არ იყო		
15	66*	—	—	12	17	15	მოწმენდილი	მცირე 8 სათი		
16	66*	1,8	—	7	21	16	"	კარგად 8,5		
17	68*	1,6	—	10	23	20	"	კარგად 9 სათი		
18	69,7	0,2	—	14	29	16	" საშ. კარი	საშუალოდ 8,5		
19	69,9	0,4	—	15	31	16,5	მოწმენდილი	საშუალოდ 9		
20	70,3	0,4	—	16	25	17	"	" 9		
21	70,7	—	—	15	24	18	"	" 9		

რაიები	საკონტროლო სკის წონა კ/გრ			ჭაერის ტემპე- რატურა			ფუტურის ფრენის სი- ღერე	თაფლიანი მცენარეების სავალიანა	დაწვევა	დაწვევა ტყე
	საერთო წონა	მომატა	დაკლება	ფლის 7 ს- ათზე	ფლის 1 საათზე	საღამოს 8 საათზე				
22	70,7	—	—	12	26	18	მოწმენდილი	საშუალოდ 9		
23	70,7	—	0,2	12,5	26	19	" მცირე ქარი	მცირე 8		
24	70,5	—	0,2	16	25	19	"	" 8		მანდა- რინი
25	70,3	—	—	16	24	18	"	" 8		ფორთ.
26	70,3	—	—	16,5	25	19	"	" 9		
27	70,3	0,3	—	18,0	24	18	მოწმენდილი	საშუალოდ 9		
28	70,6	0,3	—	14	25	20	"	" 9		ხერმა
29	70,9	0,4	—	16	26	20	"	" 9		
30	71,3	—	—	20	25	20	" საშ. ქარი	მცირე 8		
31	71,3	—	—	18	26	20	მოღრუბლ. ქარი	" 8		
						0 3 5 0 6 0				
1	71,3	0,4	—	16	26	20	ცვალეზადი	საშუალოდ 9		
2	71,7	—	0,4	17	16	16	წვიმა	არ იყო		ფეხობა
3	71,3	0,3	—	12,5	24	18	მოწმენდილი	საშუალოდ 9 საათ.		
4	71,6	0,3	—	16	27	20	"	"		
5	71,9	—	0,4	16	20	18	ცვალეზ. მოღრ. წვიმა	მცირე 4 საათ.		
6	71,5	—	0,3	17	22	16	მოწმენდილი, მცირე ქარი	მცირე 8 საათ.		
7	71,2	—	—	15	28	19	მოწმენდილი	საშუალოდ 9		
8	71,2	—	—	11,5	29	20	"	" " "		
9	71,4	0,2	—	19	27	20	"	" " "		

რაიონი	საკონტროლო სკის წონა კგ/ტ			საერის ტვირთი			ა ბ ვ გ დ ე	ფაქტის ფაქტის სიმ. ლიტრე	საშუალოდ 8 საათ. მცირე	თაფლოვანი მანქანების გადატვირთვა
	საერთო წონა	მოიხატა	ფაქტობა	ფილის 7 საათზე	ფილის 1 საათზე	საუბრის 8 საათზე				
10	71,4	0,2	—	18	20	19	მოღრუბ. საშ. ქარი	საშუალოდ 8 საათ.		
11	71,6	—	—	17	25	20	ცვალებადი	8	8	
12	71,6	—	0,1	17	23	20	მოღრუბლ. ქარი	მცირე	8	
13	71,5	—	0,2	18	26	20	მოწმენდილი	8	8	
14	71,3	—	0,3	19	26	20	ცვალებადი, ქარი	8	8	
15	71,0	—	0,4	16	26	21	მოწმენდილი	8	8	
16	70,6	—	0,3	18	26	21	„	8	8	
17	70,3	—	0,4	18	26	22	„ ქარი	8	8	
18	69,9	—	0,2	21	22	22	ცვალებადი, წვიმა	8	3	
19	69,7	—	—	21	28	25	მოწმენდილი	8	8	
20	69,7	—	—	17	27	23	„ ქარი	8	8	
21	69,7	—	0,2	18	27	23	„ საშ. ქარი	8	8	
22	69,5	—	0,3	17	28	24	ღამე წვიმა, დღე მოწმენდილი	8	7	
23	69,2	—	0,2	18	27	24	მოწმენდილი	8	8	
24	69,0	—	0,2	15	26	23	მოწმენდილი, ქარი	8	8	
25	68,8	—	0,3	15	27	25	მოწმენდილი	8	8	
26	68,5	—	0,2	16	31	24	„	8	7,5	
27	68,3	—	—	18	30	25	„	8	8	
28	68,3	—	0,3	18	31	25	„	8	8	
29	68	—	—	22	30	25	„	8	8	
30	68	—	—	19	30	25	მოღრუბლული მოწმენდილი, საშ. ქარი	8	8	

საქართველოს
საინჟინერო-გეოდეზიური
სამსახური

ფაქტობა

რიცხვი	საკონტრაქტო სესიის წონა კგ/ტ			ჭერის ტენე-რატურა			ფაქტობრივი წონის სი-ღარიბე
	საერთო წონა	შონა-ტა	ფაქტობრივი	ფაქტობრივი 7 სა-ათზე	ფაქტობრივი 1 საათზე	საღარიბის 8 საათზე	

დაფიქსირებულია
მეცხრეობრივი
დაზღვევა

საქართველოს
საინჟინერო-გეოდეზიური
სამსახური

0 3 2 0 6 0								
1	66	-	0,2	20	27	24	მოდერნიზ. ქარი	მეტრე 6,5 ს.
2	67,8	-	-	21	29	24	მოდერნიზირებული, მეტრე ქარი	მეტრე 8 საათ.
3	67,8	-	-	20	30	24	მოდერნიზირებული	" "
4	67,8	-	-	21	31	26	"	" "
5	67,8	-	0,2	22	32	27	"	" "
6	67,6	-	-	22	27	25	მოდერნიზ. წვიმა	მეტრე 2 საათ.
7	67,6	-	-	22	25	22	ცვალებადი	7
8	67,6	-	0,2	18	26	25	მოდერნიზირებული	8
9	67,4	-	0,2	21	29	25	მოდერნიზირებული, ქარი	8
10	67,2	-	-	23	31	26	მოდერნიზირებული	8
11	67,2	-	0,2	24	31	27	"	" "
12	67,0	-	-	25	31	27	ცვალებადი, ქარი	" "
13	67	-	0,2	25	29	26	მოდერნიზირებული	" "
14	66,8	-	0,2	25	32	26	"	" "
15	66,6	-	0,2	24	31	26	ღამე წვიმა	" "
16	66,4	-	-	26	29	29	მოდერნიზირებული	" "
17	66,4	-	-	22	26	24	მოდერნიზირებული	" "
18	66,4	-	-	21	27	23	ღამე წვიმა, ფლე ცვალებ.	6
19	66,4	-	-	22	27	22	მოდერნიზირებული	8
20	66,4	-	-	21	27	25	მოდერნიზირებული, ქარი	7
21	66,4	-	0,1	22	25	23	მოდერნიზირებული	6

რაიონი	საკონტროლო სესი წონა კ/გრ			საქონლის ტემპ-რატურა			ა ბ ვ გ დ ე	ფაქტობრივი ფუნდის სი-ღარი	დადგენილი მცენარეული ფაქტობრივი
	საერთო წონა	შონაბა	დააკლდა	დღის 7 სა-ათზე	დღის 1 საათზე	სადამის 8 საათზე			
13	66,3	—	0,3	20	26	25	მოდრებლ. მცირე ქარი	მცირე 6 საათ.	
14	66,0	—	—	23	26	25	მოწმენდილი	" 8 "	
15	66,0	—	—	23	25	23	წვიმა, მოდრებლ.	" 2 "	
16	66,0	—	—	20	27	24	დილით წვიმა	" 4 "	
17	66,0	0,2	—	23	26	23	ცვალებადი	" 6,5 "	
18	66,2	0,2	—	19	27	24	მოდრებლ. მც. ქარი	" 7 "	
19	66,4	0,2	—	22	27	23	მოდრებლული	" 7 "	
20	66,6	—	—	19	24	19	წვიმა	" 2 "	
20	66,6	—	0,2	16	26	20	მოწმენდილი, მცირე ქარი	" 8 "	
ა ბ ვ გ დ ს ტ ო									
1	66,4	—	—	16	25	20	მოდრებლ. ქარი სადამ.	მცირე 6 საათ.	
2	66,4	—	—	18	25	22	" " "	" " "	
3	66,4	—	—	19	22	20	წვიმა, ქარი	არ იყო	
4	66,4	—	—	18	24	20	წვიმა	მცირე 2 საათი	
5	66,4	—	—	15	25	19	ღამე წვიმა, დღე მოწმენ.	" 4 "	
6	58,0	—	0,4	18	25	21	მოწმენდილი	" 8 "	
7	57,6	—	—	19	27	23	მოწმენდილი, მცირე ქარი	" 8 "	
8	57,6	—	—	18	27	24	" " "	" 8 "	
9	57,6	—	—	17	27	24	" " "	" 8 "	
10	57,6	—	—	20	27	24	მოდრებლ. მცირე ქარი	" 6 "	

დადგენილი მცენარეული ფაქტობრივი

2023 წლის მარტი

რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა კ/გრ			ჭაერის ტემპერატურა			ფაქტობრივი ფრენის სიღრმე	ფაქტობრივი ფრენის სიღრმე
	საერთო წონა	შთამატა	დაკლდა	ფრენის 7 საათზე	ფრენის 1 საათზე	საღამოს 8 საათზე		
11	57,6	—	—	20	28	23	მეტრე 8 საათი	
12	57,6	—	—	21	29	24	"	"
13	57,6	—	—	18	30,5	25	"	"
14	57,6	—	—	21	29	25	"	"
15	57,6	—	0,2	20	29	26	"	"
16	57,4	—	0,2	18	28	21	"	"
17	57,2	—	0,2	18	24	22	"	"
18	57,0	—	—	18	24	21	"	"
19	57,0	—	0,2	18	27	22	"	"
20	56,8	—	—	17	27	23	"	"
21	56,8	—	0,2	20	22	21	"	"
22	56,6	—	0,3	19	27	22	"	"
23	56,3	—	0,3	20	29	24	"	"
24	56,0	—	—	18	29	25	"	"
25	56,0	—	—	22	30	25	"	"
26	56,0	—	—	22	29	25	"	"
27	56,0	—	—	22	29	26	"	"
28	56,0	—	0,2	23	30	26	"	"
29	56,8	—	0,2	24	32	27	"	"
30	55,6	—	—	24	27	29	"	"
31	55,6	—	—	20	24	21	მეტრე 2,5	"

თავდროებითი
რეგისტრაციის
ფაქტობრივი
ფრენის სიღრმე

2023

რაიონი	საკონტრაქტო სესიის წინა კვირა			შავრის ტენდერ-ჩატერია			ფურცლის ფურცლის სიდიდე	ფურცლის ფურცლის სიდიდე	ფურცლის ფურცლის სიდიდე
	საერთო წინა	მომხატა	დააკლდა	ფურცლის მსა-ათე	ფურცლის 1 საათზე	საღამოს 8 საათზე			
17	53,6	—	0,2	15	22	18	მოღრუბლ. საშ. კარი	მცირე 4 საათი	
18	53,6	—	—	15	22	19	მოღრუბლული	" 4 "	
19	53,6	—	—	15	20	18	ღამე წვიმა, დღე მოღრუბლ.	" 4 "	
20	53,6	—	—	15	21	19	მოწმენდილი, მცირე წვიმა	" 4 "	
21	53,6	—	0,2	16	16	14	წვიმა, კარი	არ იყო	
22	53,4	—	0,2	13	14	10	" "	" "	
23	53,2	—	0,2	8	9	6	" "	ძალიან მც. 2 ს.	
24	53,0	—	—	7	10	6	მოღრუბლ. კარი	ძალიან მცირე 2ს.	
25	53,0	—	—	8	10	7	ღამე წვიმა, დღე მოღრუბლული	არ იყო	
26	53,0	—	—	5,5	10	9	ცვალებადი	მცირე 1,5 საათი	
27	53,0	—	0,2	6	13	13	მოღრუბ. საშ. კარი	" 1 "	ოჯახი
28	54,8	—	—	12	14	14	" "	" 1,5 "	დაათ-ბუნა
29	54,8	—	0,2	14	15	14	წვიმა	არ იყო	
30	54,8	—	—	14	13	12	" "	" "	
31	54,6	—	0,2	10	13	11	" "	" "	
6 0 0 8 3 0 6 0									
1	54,6	—	—	5	14,5	12	მოწმენდილი	მცირე 2 საათ.	
2	54,6	—	0,2	10	11,5	12	მოღრუბლული, კარი საშ.	" 2 "	
3	54,4	—	—	12	16	13	ცვალებადი	" 3,5 "	
4	54,4	—	0,2	9	16,5	14	მოწმენდილი	" 3,5 "	

რაიები	საკონტროლო სკან წონა კგ/ტ			მეურის ტემპ- ჩატურა			ფაქტობრივი ფრენის სი- ღვივო	ფაქტობრივი მეურის წონა
	საერთო წონა	მოძიება	დაკლდა	ფლის 7 სა- ათზე	ფლის 1 საათზე	საღამოს 8 საათზე		

თავისუფალი
მეურნეობის
მინისტროს
სამეურნეო
სამსახურის
სამსახური

ს ა კ ტ ო მ ბ ა რ ი								
1	55,6	—	—	19	23	20	მოღრუბლული	მეორე 5 საათი
2	55,6	—	—	19	24	20	მოწმენდილი, საშუალო ქარი	" 6 "
3	55,6	—	—	18	22	20	წვიმა	" 4 "
4	55,4	—	—	14	24	22	მოწმენდილი	" 7 "
5	55,2	—	0,2	16	21	18	წვიმა, ქარი	არ იყო
6	55,0	—	—	12	18	16	"	"
7	55,0	—	0,3	14	18	17	"	"
8	54,7	—	—	12	20,5	18	მოწმენდილი	მეორე 7 საათი
9	54,7	—	0,2	12	20	17	ცვალებადი	" 6 "
10	54,5	—	—	13	21	18	მოწმენდილი	" 7 "

11 სექტემბრიდან—11 ოქტომბრამდე დაკვირვება არ წარმოებდა

ო კ ტ ო მ ბ ა რ ი								
11	53,8	—	—	11	19	13	მოღრუბლული, მეორე ქარი	მეორე 3,5 საათი
12	53,8	—	—	12	20	13	ცვალებადი	" 5 "
13	53,8	—	—	13	21	14	მოწმენდილი, მეორე ქარი	" 5 "
14	53,8	—	0,2	13	21	15	მოწმენდილი	" 5,5 "
15	53,6	—	—	14	19	16	მოღრუბლული, ქარი	" 4 "
16	53,6	—	—	11	21	17	მოწმენდილი	" 5 "

ბოცები	საკონტროლო სერის წინა მ/არ			პეჯრის ტემპ-ჩატურა			ა ბ ვ გ დ ე	ფაქტის წარწერის საძღვრე	თვემარტის შედეგის შეჯამება
	საერთო წინა	მთავრება	ფაქტობა	ფურცის 1 საათზე	ფურცის 11 საათზე	საღამოს 6 საათზე			
8	54,2	—	—	10	18	16	მოწმენდილი, სამ. ქარი	მეორე 3 საათი	
9	54,2	—	—	15	20	17	ცვალებადი, სამ. ქარი	მეორე 3,5 "	
10	54,0	—	0,2	16	18	16	წვიმა, ქარი	არ იყო	
11	54,0	—	—	10	16	15	მოღრუბლული სამ. ქარი	" "	
12	53,8	—	—	10	11	10	წვიმა	" "	
13	53,8	—	0,1	8	10	8	მოღრუბლული	მეორე 1 საათი	
14	53,7	—	—	5	12	10	ცვალებადი	არ იყო	
15	53,5	—	0,2	8	10	10	წვიმა	" "	
16	53,5	—	—	11	19	15	ღამე წვიმა, დღე მოწმენდილი	მეორე 3 საათ.	
17	53,5	—	—	12	18	16	მოწმენდილი	" 3,5 "	
18	53,3	—	0,2	12	17	16	ცვალებადი	" 3,5 "	
19	53,2	—	—	8	19	15	მოწმენდილი	" 4 "	
20	53,2	—	—	6,5	19	16	"	" 3 "	
21	53,2	—	—	11,0	16,5	16	მოღრუბლული	" 4 "	
22	53,0	—	0,2	14,0	16,0	15	მოღრუბლული, წვიმა	არ იყო	
23	53,0	—	—	13,0	13,0	12	წვიმა	" "	
24	53,0	—	—	8	10	8	"	" "	
25	53,0	—	0,2	7	12	8	მოღრუბლ. მეორე ქარი	მეორე 1,5 საათი	
26	53,0	—	—	4	13,5	13	მოწმენდილი	" 3 "	
27	53,0	—	—	13	13	12	ცვალებადი, ღამე წვიმა	" 1,5 "	
28	53,0	—	—	10	17	16	ცვალებადი	" 1 "	

რაზმი	საკონტროლო სესიის წონა კგ/ტ			შეზღვევის ტიპი-რატემა			შარტის ფრენის სიღრმე	 საქართველოს სსრ-ის სოფლის მეურნეობის მინისტრის განყოფილება თბილისი	
	საერთო წონა	მოიხატა	დააღწია	ფლის 7 საათზე	ფლის 1 საათზე	სადამის 8 საათზე			
39	53,0	—	0,3	17	22	17	მოწმენდილი, ქარი საშ.	მცირე 2 საათი	
39	52,7	—	—	18	14	13	ღამე წვიმა, დღე ცვალებადი	" 15 "	
39	52,7	—	—	3	16	10	მოწმენდილი	" 2 "	
39	52,7	—	0,2	3	15	8	მცირე ქარი, მოწმენდილი	" 2 "	
2 0 1 0 8 0 6 0									
1	52,5	—	—	9	14,5	8	მოწმენდილი	მცირე 2 საათ.	
2	52,5	—	—	3	15	12	"	" 2,5 "	
3	52,5	—	0,2	5	15	13	"	" 3 "	
4	52,3	—	—	7	15	14	საშ. ქარი	" 2,5 "	
5	52,3	—	—	4	16	13	მოწმენდილი, მცირე ქარი	" 2,5 "	
6	52,3	—	0,2	5	18	14	ცვალებადი	" 2 "	
7	52,1	—	—	12	19	15	მოწმენდილი	" 3 "	
8	52,1	—	—	10	18	13	ცვალებადი	" 3 "	
9	52	—	0,2	6	17	12	მოწმენდილი, მცირე ქარი	" "	
10	51,9	—	—	6	15	11	მოღრუბ. მცირე ქარი	" "	
11	51,9	—	—	4	15	11	"	მცირე 2 საათი	
12	51,9	—	—	5	15	10	მოწმენდილი	" 2 "	
13	51,9	—	0,2	4	18	10	მცირე ქარი	" 2 "	
14	51,7	—	—	8	14	11	მცირე ქარი	" 1 "	
15	51,7	—	—	10	16	12	"	" 1 "	

რიცხვი	საკონტროლო სკის წონა კგ-ზე			მჭრის ტემპ- ჩატეხვა			ა ბ ი ნ დ ი	ფრენის ფრენ ს სი- ღიერე
	საერთო წონა	მოხარბა	დააკლდა	ფრენის 7 ს- ათზე	ფრენის 1 საათზე	საღამოს 8 საათზე		
16	51,7	—	0,8	19	19	10	მოწმენდილი	მერე 2 საათი
17	51,4	—	—	6	14	10	—	არ იყო
18	51,4	—	—	5	14	9	მოღრუბლ. ქარი	მერე 1 საათ.
19	51,4	—	—	5	13	6	ლაბე წვიმა, დღე ცხელ.	არ იყო
20	51,4	—	0,2	4	10	7	წვიმა	—
21	51,2	—	—	4	10	7	მოღრუბ. მერე ქარი	—
22	51,2	—	—	6	11	10	—	—
23	51,2	—	—	9	14	7	—	—
24	51,2	—	0,2	4	3	1	წვიმა, თოვლი, ქარი	—
25	51,0	—	—	0	4	2	თოვლი, ქარიშხალი	—
26	51,0	—	—	1	5	0	მოწმენდილი	—
27	51,0	—	—	5	9	5	—	—
28	51,0	—	—	5	7	7	წვიმა, ქარი	—
29	51,0	—	0,2	7	8	6	მოღრუბლული	—
30	50,8	—	—	4	6	5	—	—
31	50,8	—	—	1	14	6	მოწმენდილი	მერე 1,5 საათ.

საქართველოს
მეცხოვეთების
დაწესებულება
საქართველოს
სამეცხოვეთო
სამსახურის
სამსახური

როგორც ამ ცხრილიდან მკითხველი დაინახავს, საფუტკარის ადგილი, სადაც დაკვირვება ხდებოდა, არ წარმოადგენს სახარბიელოს საწარმოო საფუტკარის მოსაწყობად, რადგანაც დაკვირვების ადგილზედ ღალიანობა, მცირე, მხოლოდ მაისის თვეშია, უმთვერესად აკაციიდან და სუბტროპიკულ მცენარეებიდან. წლის დანარჩენ დროს კი ფუტკარი მოიხმარს მაისის თვეში დაგროვილ მარაგებს, შემდეგში კი არავითარი განმეორებითი ღალიანობა არ არის. გაცილებით ხელსაყრელი იქნებოდა, რომ იენისის პირველ ნახევრიდან ეს საფუტკარე გადაყვანილი ყოფილიყო უფრო გვიან—ღალიანობაზე, სადაც უკვე მოლონიერებული ფუტკარი (საკუჭნაო დაედგა 9 მაისს) მეურნეობას მაღალ შემოსავალს მისცემს.

ამ შემთხვევაში, ადგილზედ დატოვილმა ფუტკარმა მხოლოდ თავისი საკმარისი მარაგი შეაგროვა და სუბტროპიკული მცენარეების დამტვერვა მოახდინა. ეს საფუტკარე რომ სამთაბარო ყოფილიყო, მაისის მეორე ნახევარში შეიძლებოდა 50% მეტი ნაყრების მიღება და შემდეგში ფუტკარის სამთაბაროდ გადაყვანა.

როგორც ფენოლოგიურ დაკვირვებიდან ჩანს, ეს ადგილი ძალიან კარგი არის ფუტკარის გარეთ დაზამთრებისათვის, რადგანაც თბილი ამინდების გამო, ფუტკარს ზამთარში ხშირად უხდება გამოფრენა და კუჭის გაწმენდა, რაც საწინდარია ფუტკარის ჯანმრთელობისა.

შემოდგომა-ზამთრის თვეების განმავლობაში ფუტკარი გამოფრინდა:

ნოემბერში	— 20-ჯერ	და 10	დღე	არ	უფრენია
დეკემბერში	— 19	„	„	12	„
იანვარში	— 8	„	„	23	„
თებერვალში	— 19	„	„	9	„

ამ გარემოებას უნდა მიაქციოს ყურადღება მთიან ზონაში მყოფ მეფუტკარეებმა და ფუტკარი დაზამთრონ ასეთ თბილ ადგილას, ამით დაზოგილი იქნება კოლმეურნეობის თანხები საზამთრო შენობის აშენებაზე და ფუტკარის ჯანმრთელობაც დაცული იქნება. ამავე დროს დაბლობ რაიონში უკვე თებერვ-

ლის ბოლოდან იწყებენ ყვავილობას ადრეული მცენარეები რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს ფუტკრის ოჯახების ადრე გაღონიერებას და გამრავლებას.

კიდევ ერთხელ ვიმეორებ, რომ ამ შრომაში მოყვანილი ფენოლოგიური დაკვირვებანი მცირე დროს მოიცავს, და ამიტომ ამ მასალით ზუსტად სარგებლობა შეუძლებელია. საჭიროა ყველა მეფუტკრემ აწარმოოს თავის ადგილზე ასეთივე დაკვირვებანი მრავალწლის განმავლობაში, რომ შესაძლებლობა მიეცეს მეფუტკრეებს, სამთაბარო ადგილების შეუცდომლად არჩევასა ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით. ამ სამუშაოს ჩატარება ყველა მეფუტკრეების დახმარების გარეშე შეუძლებელია.

რედაქტორი ქ. ყანჩაველი
ტექნიკური რედაქტორი ზ. პაპუკაშვილი
კორექტორი ვ. კუპრაშვილი
კონტროლიორ-კორექტორი ე. ოქროპირიძე
გამომცემი ნ. კაკუშაძე

გადაეცა წარმოებას 17/XII-49 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 18/XII-50 წ.
ზე 06460 ანაწილების ზომა $5\frac{1}{2} \times 9$. ქალაქის ზომა 54×84 . სასტამბო
ფორმათა რაოდენობა 5,5 სააქტორო ფორმათა რაოდენობა 4 სააღრიცხვო-
საგამომცემლო ფორმათა რაოდენობა 5. ტირაჟი 2.000. შეკ. № 750

საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული პოლიგრაფგამომცემლობის საქ-
მეთა სამმართველოს ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატი. თბილისი, მარჯანი-
შვილის ქ., 5.

